

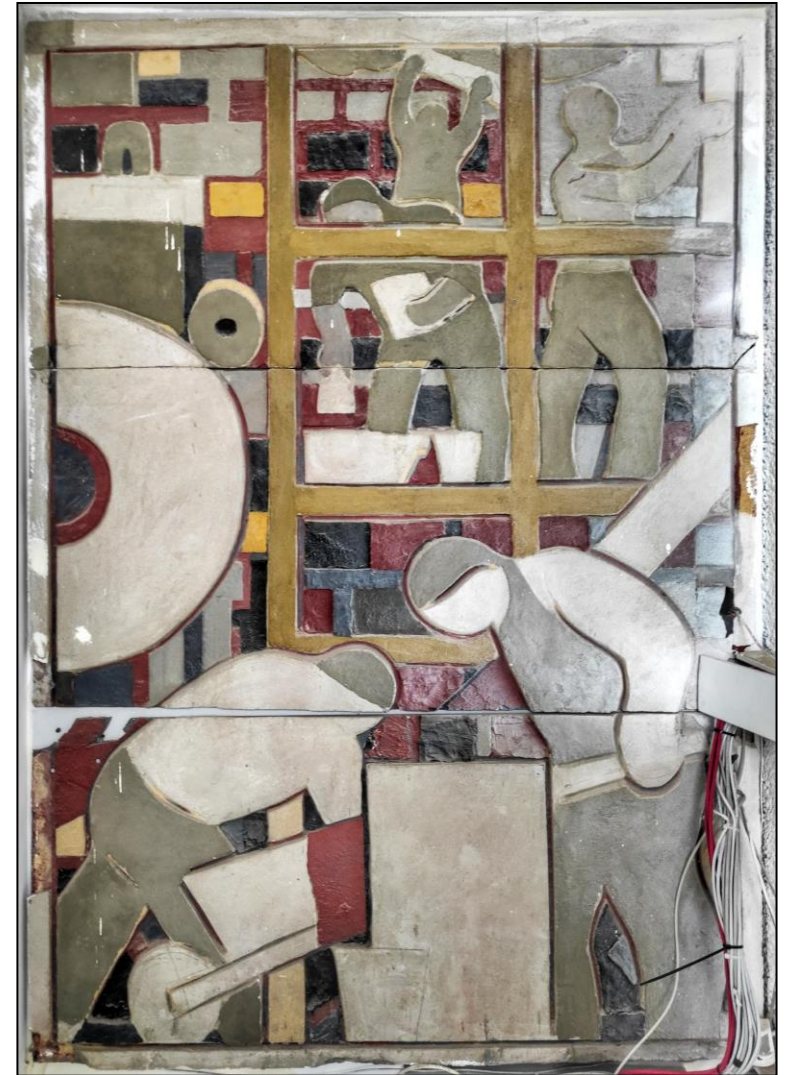
דו"ח תיעוד | עבודות סגרפיטו מאת אהרון גלעדי 'משפחה בקטיף תפוזים' | 'פועלי בניין' בית מועצת הפועלים ההיסטורי | כפר יונה

משפחה בקטיף תפוזים

בית מועצת הפועלים (זמן קצר לאחר סיום הבניה)

פועלי בניין

המזמין: סקר אמנות הקיר בישראל של מכון יד בן-צבי והמועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

מגיש: בן בוכנבך - תיעוד ומחקר צבע אדריכלי וציורי קיר בתחום השימור

תוכן עניינים

מבוא |

אהרון גלעדי | אודות האומן

בית מועצת הפועלים |

מיקום ותיאור האתר

תכניות ותמונות היסטוריות, מסמכים וכתבות

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' |

תיאור היצירות

סקירה טכנית

סדר שכבות הטיח

ניתוח חומרים

מצב קיים

תמונות היסטוריות

המלצות לטיפול ותחזוקה

נספח א' | סגרפיטו בישראל

סקירה כללית

מסמכים היסטוריים

נספח ב' | אהרון גלעדי - מסמכים וקטעי עיתונות

נספח ג' | בית מועצת הפועלים – אז והיום

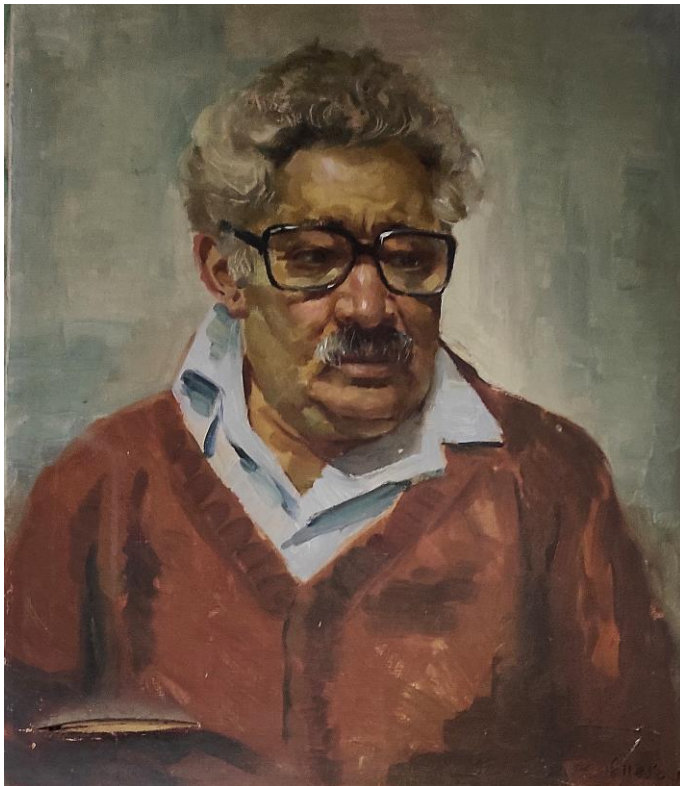
מקורות |

מוסף הארץ, 1983
הכתבה המלאה בעמ' 35 בדוח

גלעדי מצייר באפיקים 1940. מקור: אתר 'המכלול'

דיוקן האומן (הקרע במקור). מאת: מרדכי ג'נשווילי.
אוסף אילן גלעדי

גלעדי בסטודיו. מוסף הארץ, 1988
הכתבה המלאה בעמ' 36 בדוח

3

4

7

8

12

14

15

16

18

24

25

27

29

31

39

40

תודות

מיכה כהן - המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.
 דוד ביגלאייזן - יועץ שימור.
 חן ברנט - פרויקט סקר אומנות הקיר של יד בן צבי.
 יובל דניאלי ומיכל שרייבר – ארכיון יד יערי, גבעת חביבה.
 המשמרים קמילה אוסבייב, שי פרקש, רועי גבעתי.
 תודה מיוחדת לאלני ביהם שאפשר לי גישה לחומרי הארכיון המשפחתי.
 לאילן גלעדי שהקדיש לי מזמנו וחלק עימי את זכרונותיו.
 ולנורית ברקן – עריית כפר יונה. שערנותה והיזמה שלה הביאו לתהליך
 הטיפול ביצירות האלו.

מחבר הדו"ח

בן בוכנבכר
 טלפון: 0542057910
 אימייל: ben.buchenbacher@gmail.com

אהרון גלעדי בסדנה. צילום: ישראל צפירי. מקור: ארכיון הרוארד

דו"ח זה מפרט את ההיסטוריה, המצב המקורי והמצב הקיים של שני תבליטי טיח צבעוניים: **משפחה בקטיף תפוזים ופועלי בניין***, אשר נוצרו ע"י האמן אהרון גלעדי ז"ל, והותקנו על גבי קירות המבואה בבניין 'בית מועצת הפועלים' בכפר יונה. הבית נבנה ב-1965 בתכנון האדריכל פיליפ ביהם ז"ל ומתוכנן בסגנון מודרני. עם השנים השתנה ייעודו של המבנה הפך למשרדי אגפים שונים של עריית היישוב, בעקבות השינוי בוצעה חלוקת חלל שונה למבואה והעבודות איבדו ממרכזיותם.

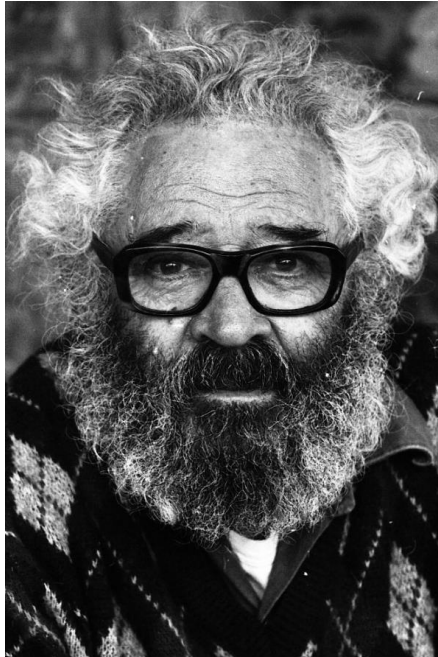
מטרות דו"ח זה:

1. לסייע לבעלי המקצוע ולמקבלי ההחלטות בבואם לשמר את עבודות האומנות האלו, באופן נאמן למקור.
2. לגבש המלצות על הנגשת העבודות מחדש לציבור.
3. להוות תיעוד משלים לתולדות הבניין עצמו ולמתכנניו.
4. להוות מקור ארכיוני להתייחסות עתידית לפן זה ביצירתו הענפה של האמן אהרון גלעדי.

שיטת עבודה

עבודת השטח כוללת מיפוי היצירות, מצבן הפיזי הקיים, התחקות אחר החומרים בהם נעשה שימוש בתבליטים ובתשתית שלהם, שיטות עיבוד החומר ואופן הרכבת התוצר הסופי, לקיחת דגימות צילום ורישום הממצאים. הכנת הדוח כוללת: איסוף מידע על הטכניקה, האמן, המבנה והיצירה עצמה, כמו כן איסוף מסמכים ותצלומים היסטוריים, ראינות עם בנו של האמן ומשפחת האדריכל, התייעצות עם אנשי מקצוע וחוקרי אומנות. בחינת הפיזית של היצירה כוללת: בחינת דגימות שנאספו בשטח באופן פיזי (זכוכיות מגדלת, ניקוי לכלוך, הסרת שכבות צבע), הגדלה אופטית של ממצאים מהשטח באמצעות מיקרוסקופ (חתכי שכבות צבע), נסיון להתחקות אחר הרכב החומר המקורי ותהליך עיבודו. גיבוש המלצות לשימור ותחזוקה וציון שאלות פתוחות.

* היצירות במקור ללא כותרת. שמות היצירות וחלוקתן: א' ו-ב' ניתנו לצורך תיעוד זה.

אהרון גלעדי (1907-1993)
צילום: יעקב עגור. מקור: ארכיון הרוארד

משפחת גלעדי.
צילום: ישראל צפריה. מקור: ארכיון הרוארד

אהרון גלעדי (גולדוץ). היה צייר ופסל מהמוכרים באומני דור תש"ח. גלעדי, שעלה לישראל בצעירותו בסוף שנות העשרים והיה לחבר קיבוץ אפיקים, התעקש על מקומו כאומן עוד לפני שהיה הדבר לענף מוכר בתנועה הקיבוצית. ניתן לומר כי למרות שעזב את הקיבוץ ב-1947, פועלו החלוצי בתחום האומנות בתקופה שבה היה הדבר נחשב כפחות בראיה הקיבוצית, סלל את הדרך לאומנים רבים שצמחו בתנועה הקיבוצית ויצירתם קיבלה מקום של כבוד בחיי התנועה.

גלעדי זכה במספר פרסים חשובים, העלה תערוכות יחיד רבות והיה ממקימי תנועת 'אופקים חדשים' אשר נודעה לה השפעה רבה בהתפתחות והגדרת האומנות הפלסטית במדינת ישראל הצעירה. הנושאים העיקריים והמוכרים ביותר בציוריו עוסקים בתמונת המשפחה ובחיי עבודת הכפיים. פרק זה מחולק לשלוש: 1. קורות חייו 2. סגנונו האמנותי 3. מבחר מעבודותיו.

1. קורות חייו | 1907 נולד בהומל, רוסיה (כיום בלארוס) שם התגוררו בבית סבו עם משפחתו המורחבת

- 1926-1923 אקדמיה לאמנות, פטרוגרד (סנט פטרסבורג), ברית המועצות.
- לימודיו הסתיימו עם מאסרו למספר חודשים וגירושו לסיביר בעקבות פעילות בתנועת השומר הצעיר.
- 1929 עלה לישראל עם פעילי השומר הצעיר, הצטרף לגרעין המייסדים שהקים את קיבוץ אפיקים.
- 1932-1947 חבר קיבוץ אפיקים. שם התמחה בעבודה כטייח ובנאי, בשעות פנאי עסק בציור ובהוראת אומנות.
- 1934 נישא לדבורה סטיפלמן ילידת רוסיה, עולה לקיבוץ מארה"ב (נערות גולדה מאיר).
- במהלך השנים בקיבוץ הוכר מעמדו כאומן ונתאפשר לו זמן עבודה ארוך יותר וכן אטלייה משלו ותמיכה בציוד.
- 1942 הוציא ספר ציורים 'מחיי הקיבוץ', הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- 1945 תערוכה ראשונה בת"א. גלריה צבי נועם.
- 1947 עזב את הקיבוץ בין השאר בעקבות מחלוקת על עבודתו באטלייה ורצונו להקדיש זמן רב יותר לעבודתו.
- 1948 עבר להתגורר בכפר סבא, עבד כטייח ולימד טיוח ובניה לעולים מטעם 'סולל בונה', במקביל המשיך בעבודתו האומנותית.
- בשנה זו הצטרף לגרעין שהקים את קבוצת 'אפקים חדשים' (ממנה פרש ממנה לאחר שלוש תערוכות משותפות).
- בשנה זו אף זכה לראשונה בפרס דיזנגוף לציור ולפיסול.
- 1952-1955 עבר להתגורר בתל אביב והחל לעבוד בסטודיו בצפת.
- 1954 זכה בשנית בפרס דיזנגוף לציור ולפיסול.
- 1955 עבר להתגורר וליצור בשיכון ותיקים בחולון. החל להציג בגלריות באירופה וארה"ב ואף נסע להשתלמות בפאריס.
- 1956 החל לעבוד כמרכז ציירים והפסלים בהתיישבות העובדת במרכז לתרבות בהסתדרות.
- 1957 הציג בביאנלה לאומנו בסאו פאולו, ברזיל ואף זכה שם בפרס ברזיל-ישראל. הוציא אלבום רישומים המתעד את הנחת צינור הנפט אילת-ב"ש עם הקדמה של ד. בן-גוריון. תערוכת יחיד ב'הלנה רובינשטיין'.
- 1958 תערוכת יחיד ראשונה (מתוך שלוש במהלך השנים) בגלריה כ"ץ. בחזית המבנה בו ישבה (פרישמן 19, ת"א) קבועות עד היום שלוש עבודות סגרפיטו מעשה ידיו (כנראה משנת 1969).
- 1960 זכה בפרס הסתדרות העובדים הכללית. תערוכות באמסטרדם ובציריך. סגרפיטו 'יוסף ואחיו' על בניין בית הספר 'שלום עלים' (לימים 'אורט) בחולון.
- 1965 **מבצע את עבודות הסגרפיטו בבית הפועלים החדש בכפר יונה – העבודות נושא דוח זה.**
- 1966 תערוכות במיאמי ובלוס אנג'לס.
- 1967 רטרוספקטיבה במוזיאון תל אביב (הוצגה גם במוזיאון לאומנות חדשה חיפה, במוזיאון בצלאל, ירושלים ובמשכן לאומנות, עין חרוד).
- 1971 הוציא אלבום רישומים וציורים רטרוספקטיבי.
- 1982 ספר רישומים 'הולכי רגל' ותערוכה בבית האומנים בתל אביב לרגל יום הולדתו ה-75.
- 1989 ספר מיניאטורות באקוורל עם ציורים מהווי שיכון ותיקים בחולון.
- בראשית שנות התשעים בעקבות גל העליה הגדול מרוסיה, נרתם גלעדי לסיוע לאמנים עולים מחבר המדינות בעירו, חולון.
- 1992 תערוכה לציון יום הולדתו ה-85, בית ראובן, תל אביב.
- 1993 נפטר לאחר מחלה ונקבר לבקשתו בקיבוץ אפיקים.
- 1997 רטרוספקטיבה לזכרו במשכן לאומנות, חולון.

לאהרון ודבורה גלעדי שלשה ילדים (הבכור נפטר בילדותו), נכדים ונינים.

אהרון גלעדי | אודות האמן המשך

2. סגנון אומנותי | גלעדי נחשב כמי שחוזר להתעסק באותם נושאים שוב ושוב. ועל אף שחלו תמורות בסגנונו ותפיסתו במהלך שנות היצירה הרבות נראה כי שמר על איכות אשר מרגע שמצא אותה - אינה משתנה כמעט. גלעדי נמנע מלתאר את ציוריו ובמקרים רבים אכן אין דרך לקבוע בוודאות מאיזו שנה עבודה זו או אחרת. בין הנושאים החוזרים אצלו ניתן למצוא וריאציות שונות על משפחה, כאשר דמות האם היא המרכזית. כך גם ציורי אנשים על רקע טבע (במיוחד הכנרת) וציורי עבודה ומלאכה. הוא אף חוזר לא פעם לאותן הקומפוזיציות. בתקופות מוקדמות יחסית ביצירתו נהוג היה לשייך את עבודותיו למסורת הריאליזם הסוציאליסטי. בסוף שנות הארבעים וראשית החמישים, עת היה חבר בתנועת 'אפקים חדשים' (שהייתה כמשקל נגד לריאליזם הסוציאליסטי) ניתן היה לראות אצלו משיכה מופגנת יותר כלפי המופשט אולם מגמה זו לא באמת החזיקה ולבסוף אפשר לומר כי סגנונו נגע בשני הקצוות אך נשאר אותנטי לעצמו. אף כי ציוריו הם פיגורטיביים באופיים, הם נעים בין המופשט לקונקרטי. הדמויות כמעט תמיד ללא תווי פנים, לפעמים בקונטורים מודגשים וכהים, לפעמים בכתמי צבע עזים ובשנים מאוחרות גם בפסטל רך ואפילו באקוורל. בתחום הסגרפיטו נשארו לנו דוגמאות בודדות ומעטות המעידות עליו כבעל יכולת גבוה בתחום. מלבד העבודות נושא דוח זה מוכרות עוד יצירות תבליט טיח שונות שעשה בסביבת מגוריו בחולון, העבודות על קיר הבית שהיה בעבר גלריה כ"ץ בתל אביב, עבודותיו בבית הלפרין ובבית ספר א'ד גורדון (לא ידוע אם היה זה סגרפיטו או ציור בצבע) בתל אביב שנהרסו והגדולה ביותר מבין אלו: יוסף ואחיו אשר בוצעה על חזית בית ספר 'שלום עליכם' (לימים אורט מיטרני) בחולון.

3. מבחר מעבודותיו | להלן מספר עבודות המזוהות עם יצירתו של אהרון גלעדי:

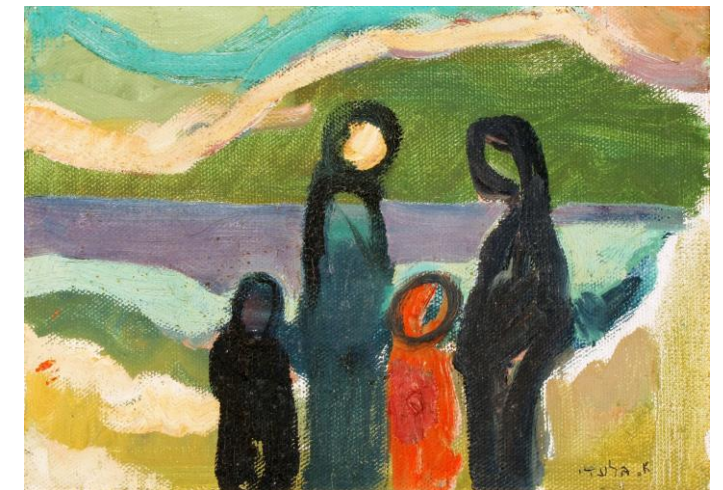
אם וילד. שמן על בד. שנות ה-50

משפחה ופרחים
שמן על בד. 1960

כריכת אלבום ציורים (אקוורל) 1971

אמהות וילדים ליד הכנרת. שמן על בד. 1950 לערך

בקיבוץ. אקוורל. 1959-60

ארוחה משפחתית. שמן על בד.

אם וילד. אקריל (?) שנות ה-60

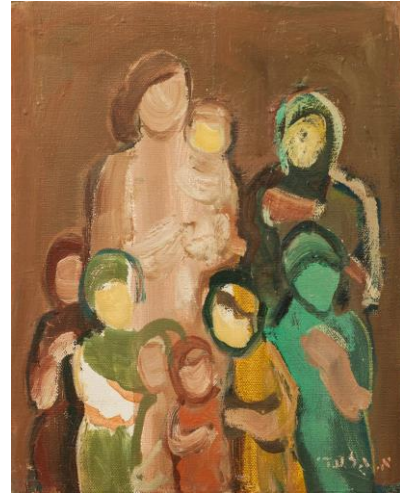
מקור תמונות: אתר ART PANE, מרכז מידע לאומנות ישראלית - אתר מוזיאון ישראל.

אם וילד במטבח. שמן על בד.

משפחה. שמן על בד.

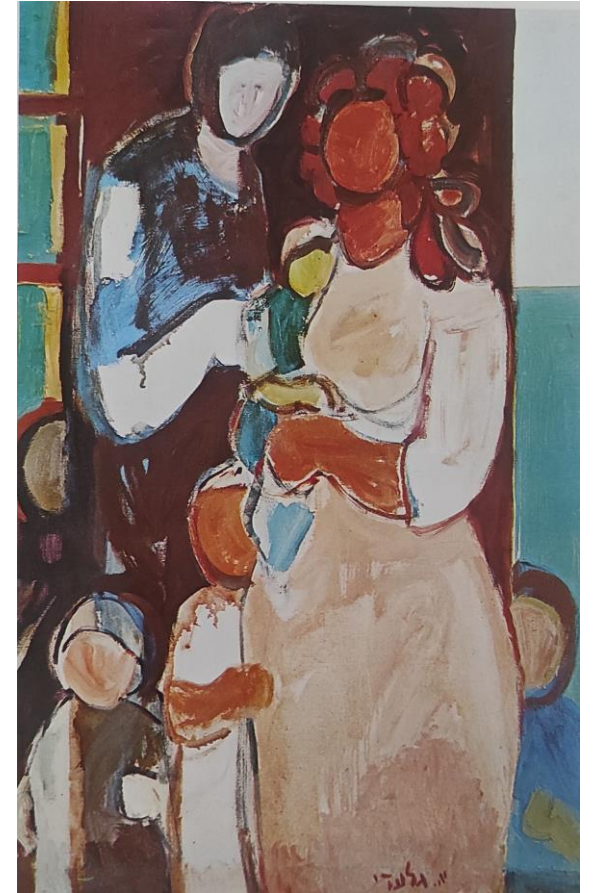
משפחה בקיבוץ

רחוב בת"א. שמן על בד. שנות ה-50

דמויות על חוף כנרת שמן על בד. 1965

משפחה. שמן על בד.

משפחה (תבליט טיח) רחוב הי"ד, חולון

יוסף ואחיו (סגרפיטו, בתצלום לאחר צביעה מחדש בשנות התשעים), אורט מיטרני, חולון

משפחה (סגרפיטו) פרישמן 19, ת"א

רועה עיזים (תבליט טיח) רחוב הי"ד, חולון

רועה עיזים, הדפס

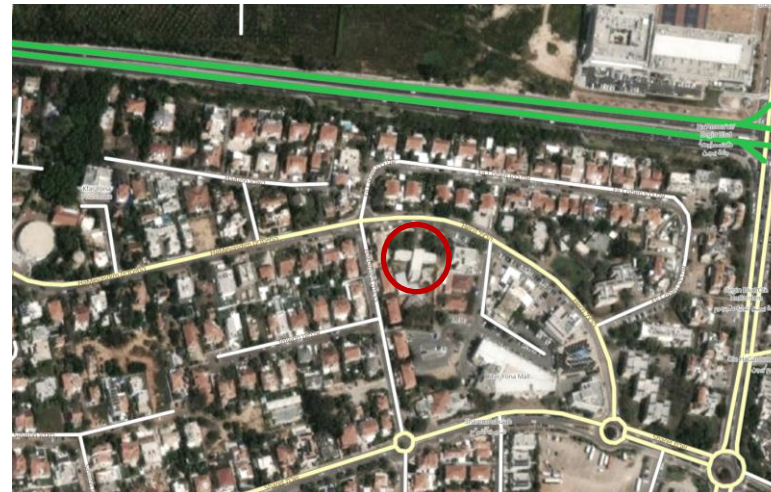
מקור תמונות: אתר 'עסקי אומנות', מרכז מידע לאומנות ישראלית - אתר מוזיאון ישראל, אתר 'סקר אומנות הקיר', שי פרקש, ספר 'אופקים רחבים יותר - גדעון אפרת', ספר ISART Pt.2 1977

בית מועצת הפועלים | מיקום ותיאור האתר

המבנה יושב ברחוב הרצל 13, כפר יונה. המבנה נועד להיות מרכז ההסתדרות החדש של היישוב בשנות השישים ונבנה במתכוון במיקום ביניים בין לב המושבה לשיכונים העולים החדשים. כפר יונה ממוקמת על כביש 57 ובסמוך לכביש 4 (צומת השרון/בית ליד) בין נתניה לטול כרם. הישוב הוקם ב 1932 ע"י הנדבן הציוני יונה פישר. פישר עצמו נפטר שנה לאחר הקמתו ועל שמו נקרא היישוב. עד 1967 היתה כפר יונה הישוב הגדול הכי קרוב ליישובי קו התפר שבשרון. כפר יונה הפכה למועצה ב 1940 וכיום קיבלה מעמד של עיר.

הכניסה לבניין מועצת הפועלים. ללא תאריך. אתר ספרית כפר יונה

תצ"א מרכז כפר יונה (המבנה מסומן באדום)
מקור: palopenmaps.org

אזור נתניה וכפר יונה. מקור: גוגל מאפס (האזור המסומן באדום – בתמונה משמאל)

פיליפ רפאל ביהם (1901-1994)
בתמונה עם משפחתו בבית זרע, 1934

המבנה הוקם ב-1965 בתכנונו של האדריכל פיליפ רפאל ביהם ובנו אורי ביהם. אדר' ביהם, יליד צ'כיה (אז חלק מאוסטרו-הונגריה), עלה ארצה בתחילת שנות העשרים, בשנות השלושים תכנן מבנים רבים באזור חיפה, היה מהנדס המעוצה המקומית עמק חפר בסוף שנות הארבעים, שם תכנן מבנים רבים לשימוש פרטי וציבורי.

מבנה מועצת הפועלים בכפר יונה הוא מהמיוחדים שתכנן; בניין מודרני ולא שגרתי בעיצובו אשר תוכנן בצורה המזכירה מטוס (אדר' ביהם היה חובב טייס ובנו אורי היה טייס בחיל האוויר). הבניין, המאופיין בשיפועי גגות מנוגדים זה לזה והפרשי מפלסים מובלטים, הדבר משווה לבניין מראה שונה מכל זווית. אלמנט נוסף בולט הוא תאורה טבעית בחללים המרכזיים דרך חלונות המחברים את החוץ והפנים. מאפיין נוסף בולט בבניין הוא קיר הכניסה החיצוני בחזית צפון אשר במרכזו שלש בליטות דקורטיביות פירמידליות מאורכות מהרצפה ועד הגג ומשני צידיהן חלונות תאורה למבואה ודלת הכניסה הראשית (והצנועה ביחס למבנה בגודל שכזה).

הכניסה, מכיוון צפון דרך רחבת חוץ גדולה לתוך מבואה מרווחת וממנה יוצאים מסדרונות לכיוונים מנוגדים (אגפי מזרח ומערב) וניתן גם לעבור לאולם המרכזי אשר נמצא באגף הדרומי ובשני צדדיו חלונות גדולים. המבנה נחנך רשמית באחד במאי 1965. בשני צידי אולם המבואה הוכנו שקעים (נישות) בהם הותקנו שני תבליטי סגרפיטו מעשה ידיו של אהרון גלעדי. תבליטים אלו הם נושא דו"ח זה.

כיום משמש הבניין את אגף הרווחה של עריית כפר יונה וחלליו הפנימיים הגדולים עברו חלוקה מחדש למשרדים קטנים. בתוך החלוקה הזו ועקב צפיפות הבניה שמסביב קשה מאד להתרשם מאיכויות הבניה המיוחדות של מבנה זה, כפי שניתן לראות בתמונות בעמודים הבאים.

בית מועצת הפועלים | תכניות ותמונות היסטוריות, מסמכים וכתבות

תצלומים ותכניות הבניין | 1963-5 | ארכיון משפחת ביהם

הצעה למיקום הבניין

האדריכל מחוץ לחזית מזרח

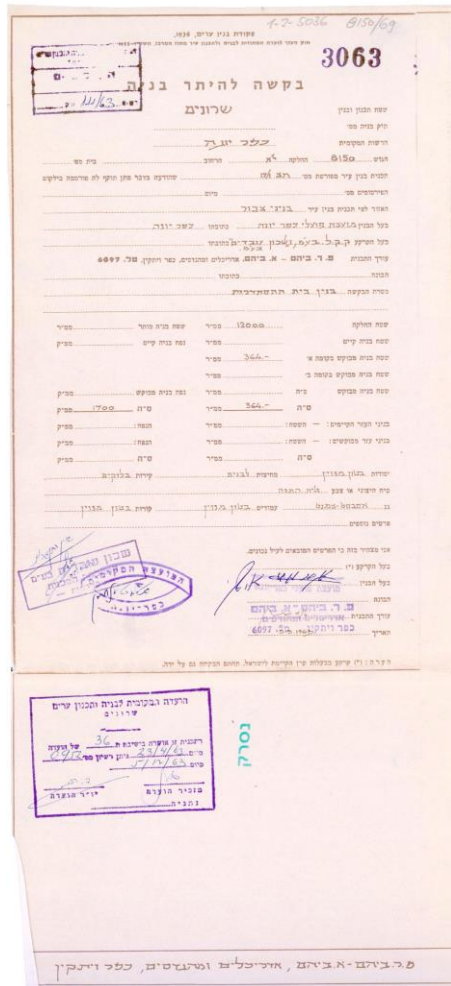
חזית מערב

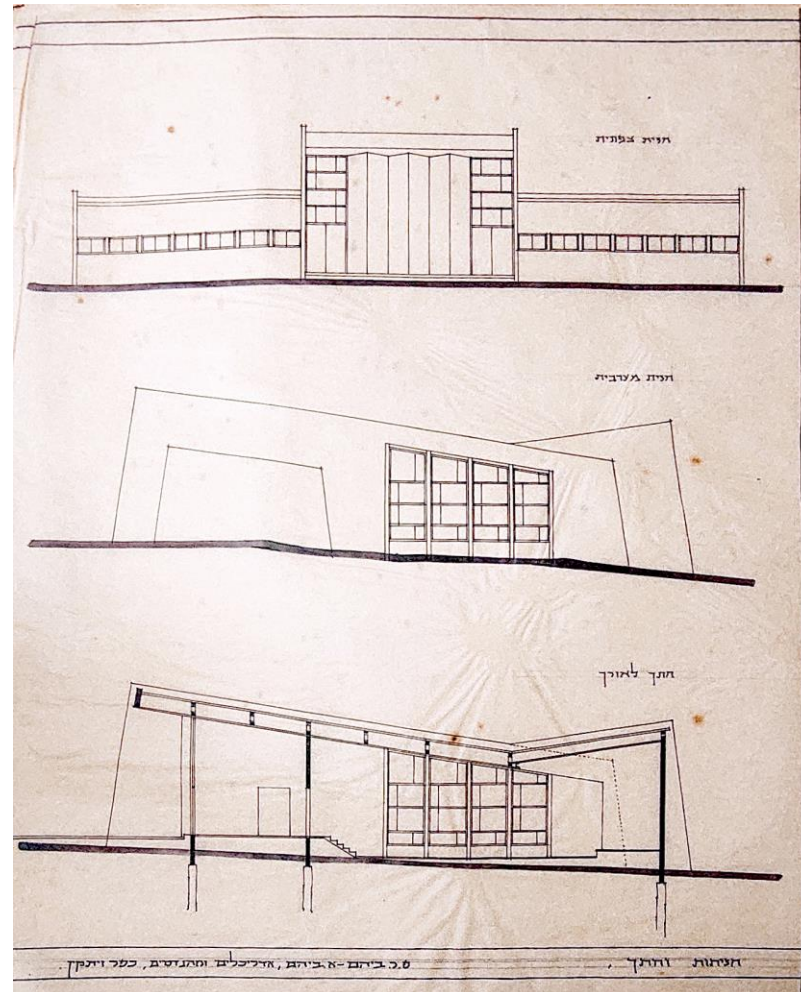
חזית צפון - ראשית. לפני הכשרת הרחבה והריצוף

בית מועצת הפועלים | תכניות ותמונות היסטוריות, מסמכים וכתבות המשך

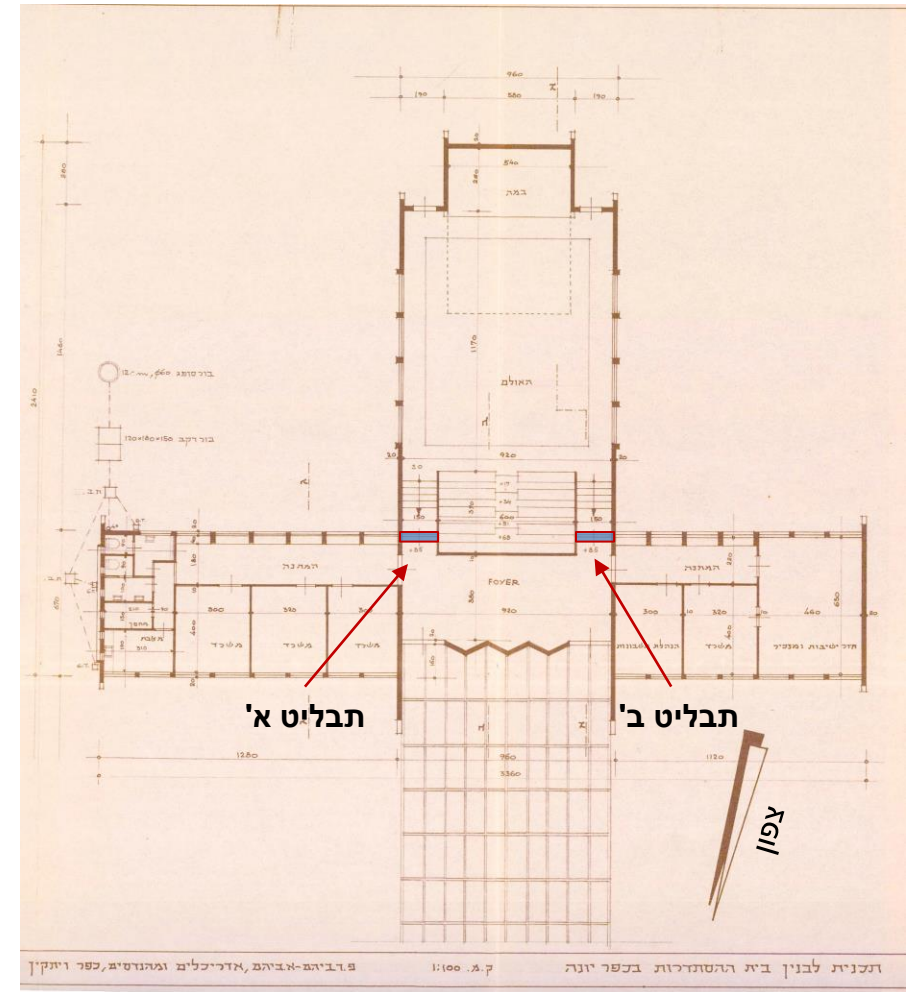
תצלומים ותכניות הבניין | 1963-5 | ארכיון משפחת ביהם

אישור התכניות 1963

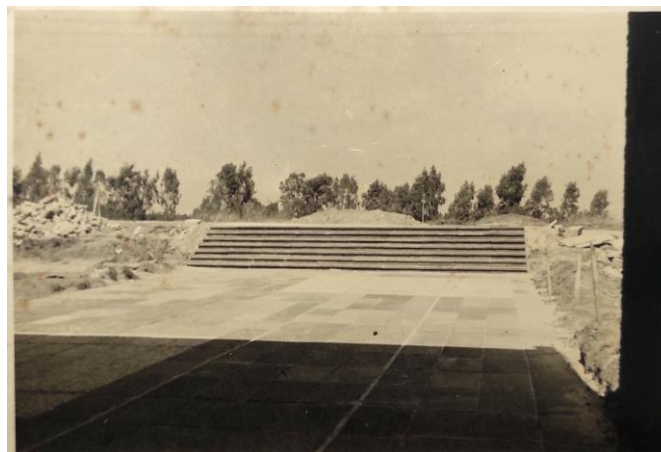
חזיתות וחתכים

תכנית המבנה סימון מראה את מיקום עבודות הסגרפיטו, נושאי דוח זה (פירוט בהמשך הדוח)

ביקור של פ.ר.ביהם במבנה, ראשית שנות ה-90

רחבת כניסה מרח' הרצל (מבט מכניסה ראשית צפונה)

מבט מערבה מאולם כנסים (אגף דרומי)

תקריב חזית מזרח

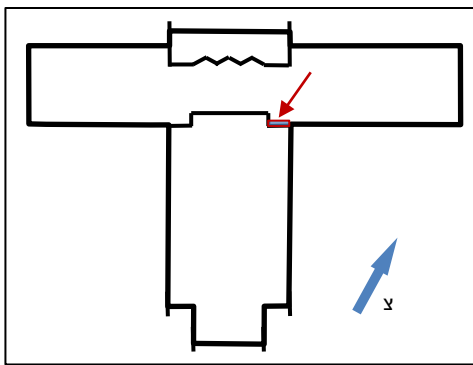
'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | תיאור היצירות

משפחה בקטיף תפוזים (תבליט א') * | העבודה מורכבת משלשה פנלים היוצרים דימוי אחד: משפחה העובדת יחד בקטיף תפוזים. הדמות הדומיננטית בתמונה היא דמות אישה (האם) בבגד בהיר הקוטפת פרי מעץ. מאחוריה דמות נוספת (האב) בראש סולם בבגדים כהים העוסקת אף היא בקטיף. לרגלי האם דמות קטנה (ילד או ילדה) בהירה בישיבה על הקרקע ליד ארגז מלא פירות, עוסקת במיון או אריזה. לצד הסולם עומדת דמות אישה (כנראה בת בכורה) הנושאת בידיה פעוט (הבן הצעיר) ומשגיחה עליו בזמן שהאחרים עובדים. במרכז התמונה לרגלי הסולם ניצב מיכל גדול לנוזלים (אולי מיכל מים). הסצנה כולה מתרחשת על רקע כהה ומעבירה תחושת צל שמשרים עצים גדולים בבוסתן.

הדמויות כולן חסרות תווי פנים. הצבעוניות בעבודה מובלטת בקונטרסט חזק ובו לכל צבע יש תפקיד: הרקע הכהה מייצר אוירה סגורה ומסככת כמו צל גדול, גוף כל הדמויות בגוון אחיד - אפור ירקרק בהיר, בגדי הדמויות בסקלה של אפורים ירקרקים מכהה עד בהיר. התפוזים, קונטור העצים וקונטור הדמויות בגוון כתום הקושר את כולם יחדיו ומבליט את ההתרחשות מהרקע. הסולם, קונטור נוסף של העצים וחלק מהתפוזים שבצל - בגוון אדום. צבע המזוהה עם העבודה ורוח הפועלים הסוציאליסטית.

הקומפוזיציה המופיעה ביצירה זו חזרה מספר פעמים בעבודות של אהרון גלעדי. למרות שנראה במבט ראשון כי דמות האישה/האם היא הדומיננטית - הסצנה כולה מהווה את מרכז היצירה וכל אלמנט בה מאפשר את קיומו של אלמנט אחר בהרמוניה. להלן עבודות של גלעדי שנוצרו בקומפוזיציה דומה. מכיוון שאין תיארוך על עבודותיו, קשה לקבוע בוודאות האם מדובר בעבודות הכנה ללימוד הקומפוזיציה הזו או בעיסוק חוזר באותו מוטיב כ'תמה' חוזרת (דבר שנוף בהרבה מעבודותיו):

* שמות היצירות וחלוקתן: א' ו-ב' ניתנו לצורך תיעוד זה.

מיקום היצירה בחלל: נישה שקועה בצד המזרחי של קיר המבואה הדרומי, מעל פתח המעבר לאולם הגדול.

אם 31 ילדים. שמן על בד. ללא תאריך. ציור זה טיפוסי לציורי המשפחות הרבים של גלעדי. בחרתי בו משום הדמיון במנחים ובהפרשי הגודל בין הדמויות. (מתוך אתר גלריה אגוזי)

משפחה בקטיף. תבליט טיח ללא צבע. חזית בניין רח' הי"ד 18-19, חולון (מקום מגוריו של גלעדי). ללא תאריך. עבודה זו, בקומפוזיציה כמעט זהה, נראית כעבודת הכנה לעבודה הנדונה כאן. (מתוך תיק אומן - סקר אומנות הקיר, יב"צ)

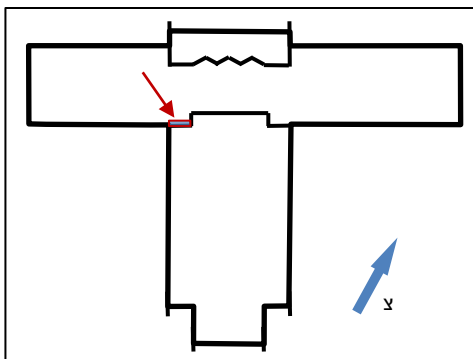

אם וילדיה בקטיף תפוזים. סגרפיטו. חזית גלריה כ"ץ (פרישמן 19, ת"א) 1969 לערך. בתמונה זו - ללא דמות האב, הקטיף נראה יותר כחוויה משפחתית ופחות כמו עמל משותף. (מתוך תיק אומן - סקר אומנות הקיר, יב"צ)

העבודה המתוארת כאן בבית מועצת הפועלים בכפר יונה.

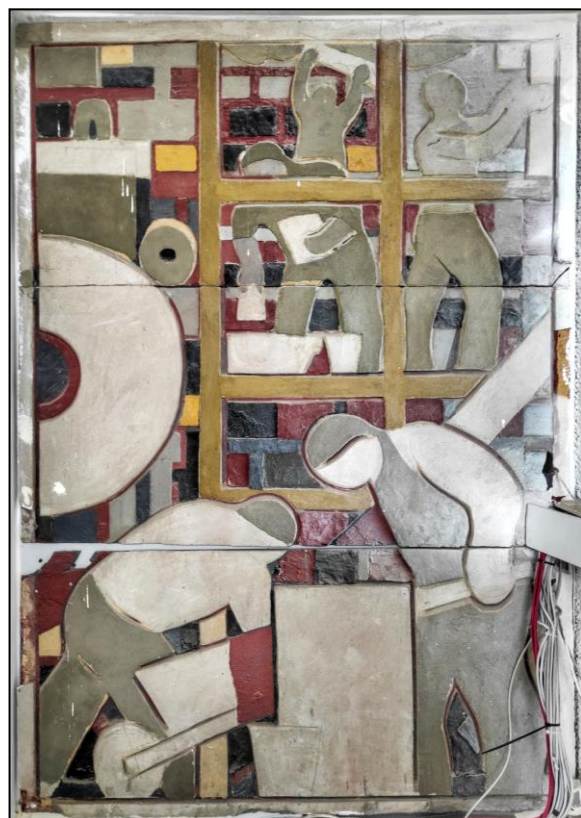
'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | תיאור היצירות המשך

מיקום היצירה בחלל: נישה שקועה בצד המערבי של קיר המבואה הדרומי, לצד הכניסה למסדרון.

מערבל בטון ומריצה. שמן על בד. 1955. ציור בנושא דומה. (מתוך אתר מוזיאון ישראל)

העבודה המתוארת כאן בבית מועצת הפועלים בכפר יונה.

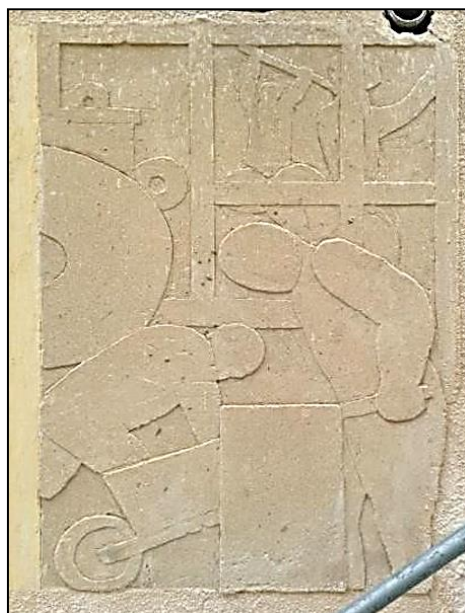
פועלי בניין (תבליט ב') * | העבודה מורכבת משלשה פנלים היוצרים דימוי אחד: חמש דמויות העוסקות במלאכות באתר בניה: בחלק התחתון (הקדמי) – פועל המחזיק במריצה ומולו פועל המתכופף וידיו שלוחות אל תוך המריצה. בחלק העליון (הרחוק) – מימין, פועל העוסק במלאכה בקיר (כנראה הנחת לבנים), לשמאלו פועל המתכופף להרים לבנים, מאחוריהם – פועל המניף לבנה (או כלי עבודה) מעל לראשו. הקומפוזיציה בנויה מצורות גיאומטריות מלבניות המזכירות קיר לבנים. שלשת הפועלים ברקע תחומים במסגרות חומות הנראות כפיגום זקיפים בנוי מקורות עץ. בשמאל התמונה נראה אלמנט מכאני בעל צורות עגולות ומלבניות – כנראה מכבש/טרקטור או לחילופין – מערבל בטון. הצבעוניות יוצרת אחדות במראה הפועלים אשר גופם ובגדיהם בגוני לבן ואפור בהיר ירקרק. ההצללה ברקע בגווני שחור ואדום - צבע המזוהה עם העבודה ורוח הפועלים הסוציאליסטית.

הקומפוזיציה המופיעה ביצירה זו נושא העבודה עצמו (עבודת הבניין) חזרו מספר פעמים בעבודות של אהרון גלעדי. גלעדי עצמו עסק שנים רבות - עוד בהיותו חבר קיבוץ ולאחר מכן במגוריו בכפר סבא, בתל אביב ובחולון - בעבודות בניין (בייחוד כטייח) ובהדרכה לעבודות בניין והזכיר עובדה זו בגאווה בראיונות שונים במהלך השנים. בעמוד זה עבודות של גלעדי שנוצרו בקומפוזיציה דומה. מכיוון שאין תיארוך על עבודותיו, קשה לקבוע בוודאות האם מדובר בעבודות הכנה ללימוד הקומפוזיציה הזו או בעיסוק חוזר באותו מוטיב כ'תמה' חוזרת (דבר שנפוץ בהרבה מעבודותיו):

* שמות היצירות וחלוקתן: א' ו-ב' ניתנו לצורך תיעוד זה.

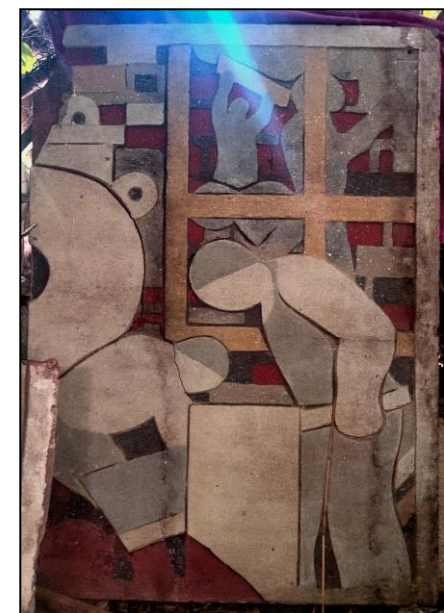
פועל בניין. סגרפיטו. חזית גלריה כ"ץ (פרישמן 19, ת"א). 1969 לערך. עבודה בעלת מאפיינים דומים מתארת נשיאת טיח מוכן בדלי. (מתוך תיק אומן – סקר אומנות הקיר, יב"צ).

פועלי בניין. תבליט טיח ללא צבע. חזית בניין רח' הי"ד 18-19, חולון (מקום מגוריו של גלעדי). ללא תאריך. עבודה זו, בקומפוזיציה זהה, נראית כעבודת הכנה לעבודה הנדונה כאן. (מתוך תיק אומן – סקר אומנות הקיר, יב"צ).

פועלי בניין. סגרפיטו. חזית בית הלפרין (נהרס). ללא תאריך. העבודה בקומפוזיציה זהה לזו שבבית הפועלים בכפר יונה בתוספת אלמנט המזכיר בסיס מנוף בצד השמאלי. (פרט מתוך 'מיקה טל': 'סקר מצאי יצירות סגרפיטו בישראל')

פועלי בניין. סגרפיטו. אוסף אילן גלעדי (בנו של האמן). ללא תאריך. העבודה היא פנל בודד בקומפוזיציה זהה לזו שבבית הפועלים בכפר יונה בשינויים קלים במספר פרטים ובגוון שכבות הצבע.

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | סקירה טכנית

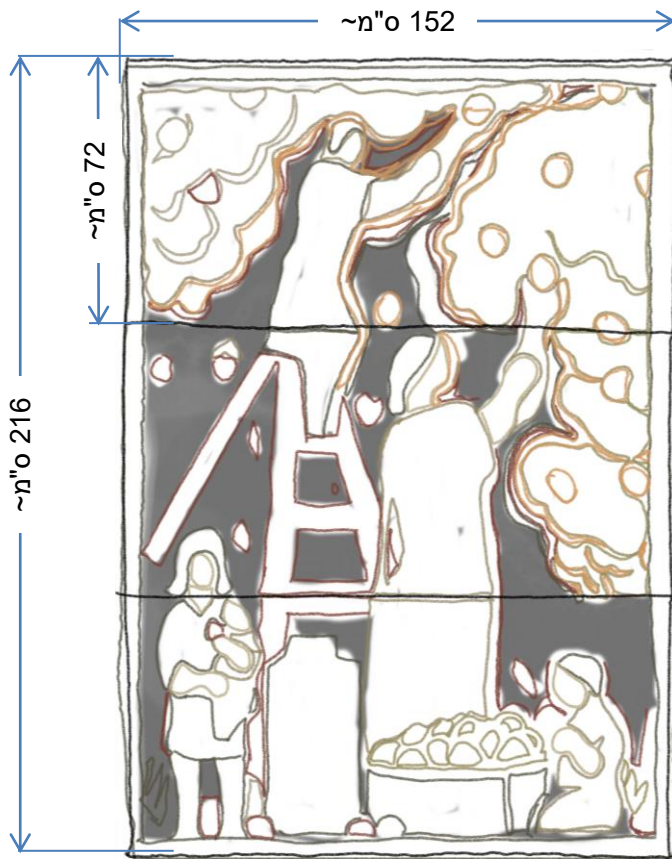
שני התבליטים; 'משפחה בקטיף תפוזים' (תבליט א') ו'פועלי בניין' (תבליט ב')* תלויים בתוך נישות בחלל המבואה של בית מועצת הפועלים (לשעבר) בכפר יונה. התבליטים נוצרו במידות המתאימות בדיוק להתקנה במיקומן זה והותקנו בו ככל הנראה מעט לאחר חנוכת המבנה ב-1 במאי 1965. התבליטים מוקמו אל מול חלונות הכניסה הפונים צפונה וכך מוארות באור טבעי. העבודות עשויות שתיהן בטכניקה זהה ובאותם חומרים:

כל עבודה מורכבת משלשה פנלים בגודל דומה (הגדלים משתנים מעט בגלל עובי שכבות הטיח - ר' מידות בעמ' זה) כאשר התשתית בכל פנל היא (כפי הנראה) לוח אסבסט מחורר (בדומה ל'פג-בורד') מרוח בטיח סיד שחור (הטיח ממלא את החורים שבלוח) אשר עליו נמרחו עוד חמש עד שש שכבות של טיח סיד. כל שכבת טיח בגוון צבע שונה, בחלק מהשכבות מופיעים כמה גווני טיח שונים במיקומים שונים בציר. שכבות אלו גורדו לפי מתווה הציר עד למשטח הרצוי כאשר הטיח עוד לח.

בניגוד ליצירות סגרפיתו טיפוסיות, ביצירות אלו ניכרים 'תוספות' של טיח צבעוני בנקודות קטנות (למשל תפוזים ועלים) אשר יוצר עוד הבלטה (ולכן גם עומק). בנוסף ישנו שימוש גם בחריטה לייצור קווי מתאר על גבי אותה שכבת צבע (למשל כפלי ידיים או גלגל מריצה).

כל פנל מותקן על הקיר באמצעות ארבעה ברגים. שתי העבודות מעוטרות במסגרת טיח אשר היא חלק אינטגרלי מהתמונה עצמה.

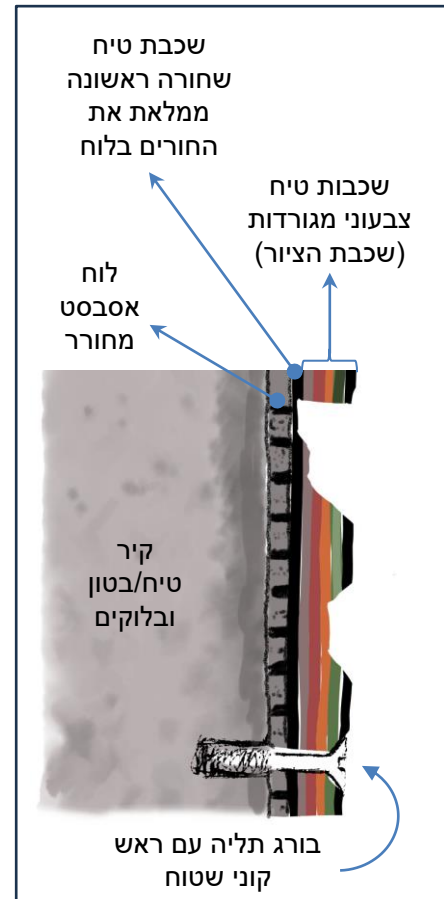
תצלומי מיקומי העבודות בחלל:

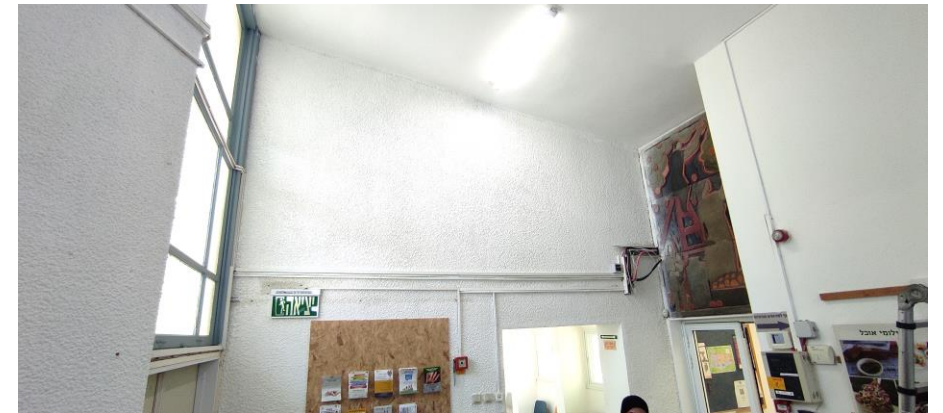
תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

תבליט ב': פועלי בניין

חתך חומרים והרכבה על הקיר

מיקום תבליט א' משפחה בקטיף תפוזים

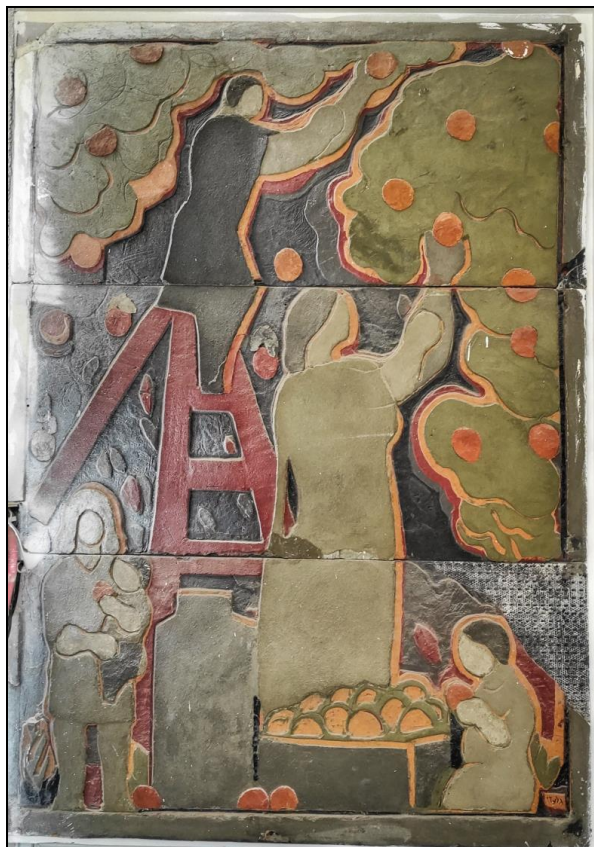
מיקום תבליט ב' פועלי בניין

* שמות היצירות וחלוקתן: א' ו-ב' ניתנו לצורך תיעוד זה.

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | סדר שכבות הטיח

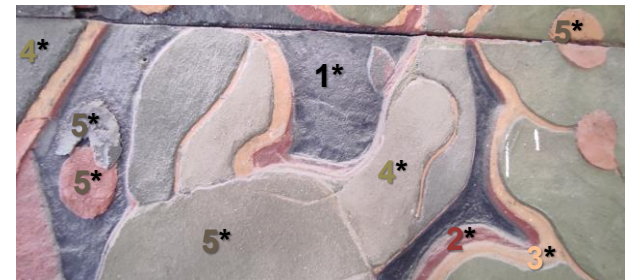
על מנת לזהות את שכבות הטיח והרכבם ביצעתי מיפוי של גווני הטיח בשתי העבודות

סדר שכבות גווני טיח | תבליט א'

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

שכבה	גוון טיח	פרטים בתבליט
תשתית	לוח אסבסט פריך מחורר	
1	אפור כהה/שחור	רקע ומשחק טיח עם מרקם מול טיח חלק
2	אדום	סולם, קונטור עצים, קונטור דמויות, צללים
3	כתום	קונטור עצים, קונטור דמויות, תפוזים בארגז
4	ירוק אפרפר בהיר ירוק ירוק אפרפר כהה ירוק כהה	גוף דמויות עצים ארגז, מיכל מים מסגרת
5	אפור ירקרק שחור כתום כתום אדמדם	עצים, בגדי דמויות, שיער, עלי תפוזים על עץ בגד דמות על סולם, שיער תפוזים על עץ תפוזים על רצפה

סדר שכבות גווני טיח | תבליט ב'

תבליט ב': פועלי בניין

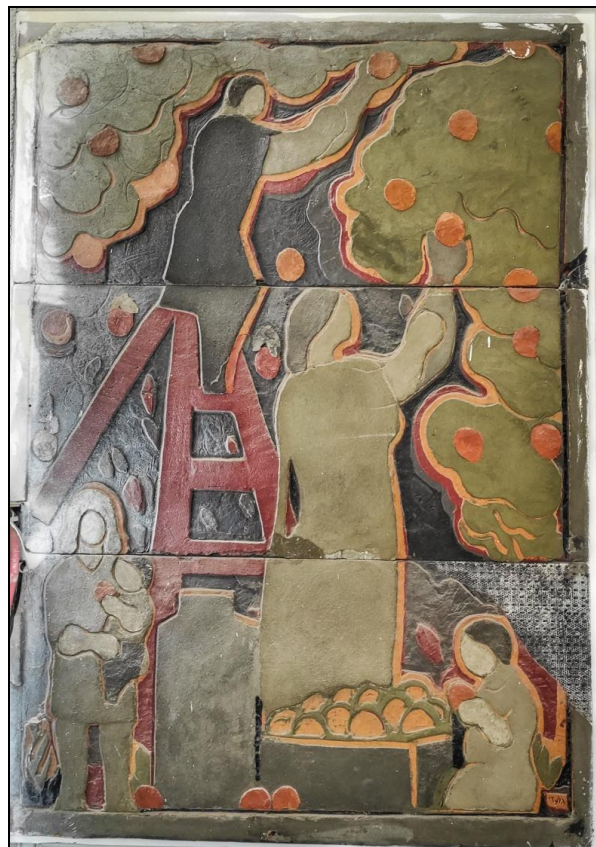
שכבה	גוון טיח	פרטים בתבליט
תשתית	לוח אסבסט פריך מחורר	
1	שחור	רקע ומשחק טיח עם מרקם מול טיח חלק
2	אדום	מילוי מישקים, לבנים פנים גלגל טרקטור
3	אפור	לבנים, אלמנטים בנויים, גוף פועלים ברקע
4	צהוב שחור אדום אוקר צהוב אוקר חום	לבנים בודדות לבנים בודדות לבנים בודדות לבנים בודדות פיגום
5	לבן אפור ירקרק כהה שחור	מסגרת, לבנים, חלקי טרקטור, גלגל, מריצה גוף פועלים בחזית, כלי עבודה בגדי פועלים תוספות נקודתיות

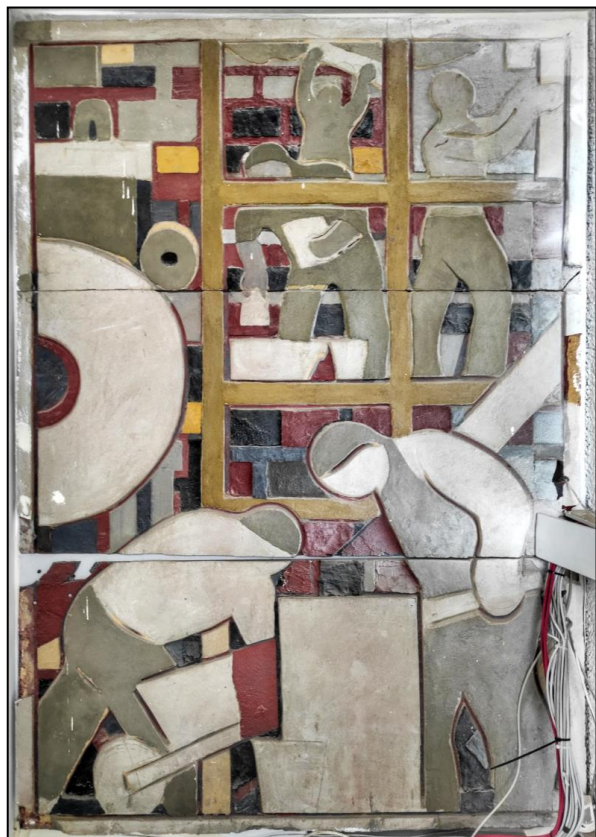
'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | ניתוח חומרים

על מנת לזהות את הרכב החומר אספתי מספר דגימות טיח באופן סלקטיבי משטח שתי היצירות.

ככלל – כל שכבות הטיח שנבדקו מבוססות סיד עם תוספת צמנט וחול

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

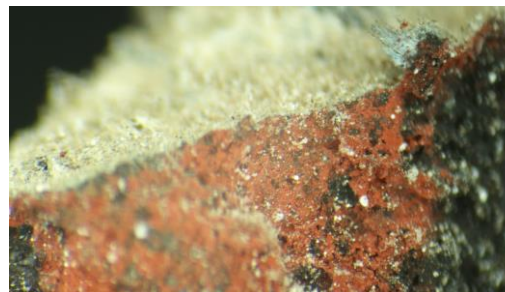
תבליט ב': פועלי בניין

דגימה 1 טיח ירוק אפרפר – תבליט א'

28X טיח ע"ב סיד בור עם פיגמנט ירוק (כנראה כרום אוקסיד).
תוספים: צמנט, חול, אגרגטים קטנים
מ"מ"מ: גיר לבן, קוורץ חום בהיר ושחור (אולי פחם).

דגימה 2 שרידי טיח על שבר בתשתית – תבליט א'

56X שרידי טיח ע"ב סיד בור בגווני שחור (כנראה בתוספת פחם) ואדום (כנראה בתוספת אוקרה אדומה).

דגימה 3 טיח כתום (תפוז) – תבליט א'

30X תקריב שבר בתשתית. ניתן להבחין בסיבי אסבסט.

דגימה 3 טיח כתום (תפוז) – תבליט א'

46X טיח ע"ב סיד בור עם פיגמנט אדום (כנראה אוקרה אדומה).
תוספים: צמנט, חול, אגרגטים קטנים
מ"מ"מ: קוורץ חום בהיר.

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | ניתוח חומרים המשך

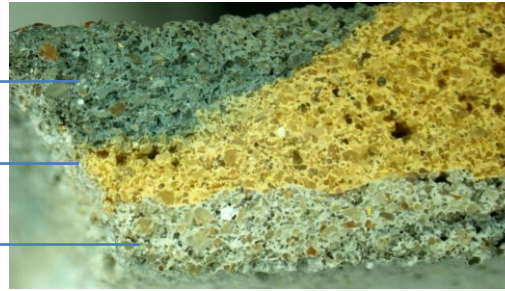
דגימה 4 מקטע שבור עם מספר שכבות – תבליט ב'

14X חתך שלש שכבות טיח זו על גבי זו:

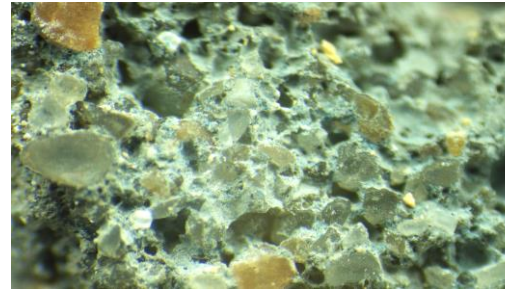
← אפור

← צהוב

← לבן

36X שכבה אפורה:
טיח ע"ב סיד בור עם צמנט ומעט פחם.
תוספים: חול, אגרגטים קטנים 1מ"מ:
קוורץ חום, שקוף ואפרפר.

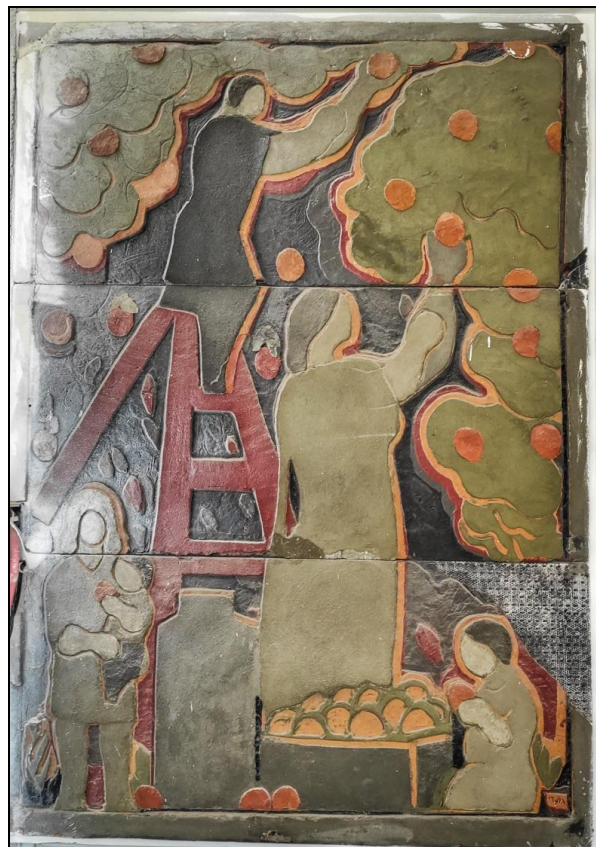
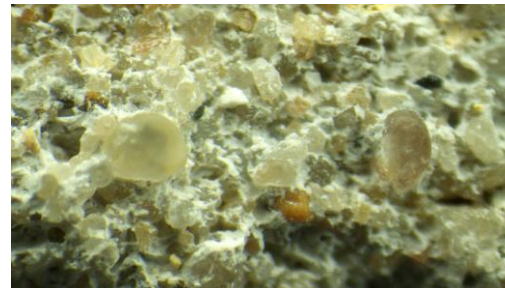

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

48X שכבה צהובה:
טיח ע"ב סיד בור עם פיגמנט צהוב (כנראה
קדמיום או ניקל-טיטניום).
תוספים: צמנט לבן (לא ודאי), חול, אגרגטים
קטנים 1מ"מ: קוורץ חום בהיר.

38X שכבה לבנה:
טיח ע"ב סיד בור ללא פיגמנט.
תוספים: צמנט לבן (לא ודאי), חול,
אגרגטים קטנים 1מ"מ: קוורץ חום בהיר,
אדמדם ושקוף.

תבליט ב': פועלי בניין

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | מצב קיים

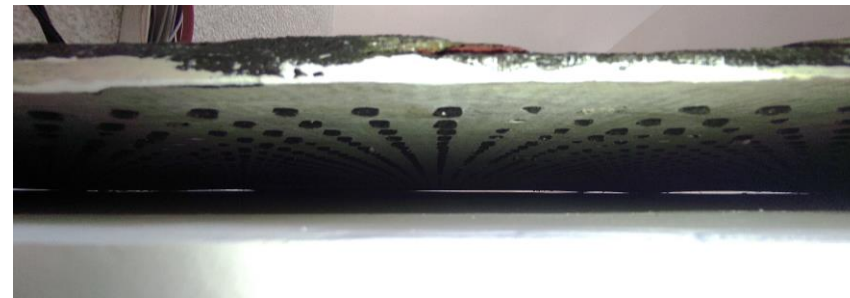
ב' התנתקות מהקיר – מראה כללי

א' התנתקות מהקיר – מראה כללי

ב' התנתקות מהקיר – תקריב (ניתן לראות חור בקיר מתחת. ניכר כי הלוח התחתון פורק כולו בזמן הרכבת תשתיות תקשורת ולאחר מכן הוברג מחדש בזווית שונה מהמקור – כפי שמפורט בהמשך פרק זה)

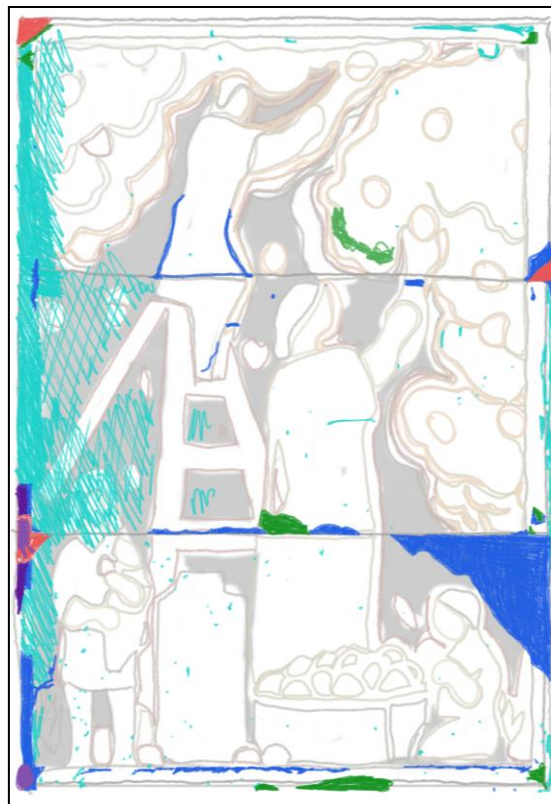

א' התנתקות מהקיר – תקריב

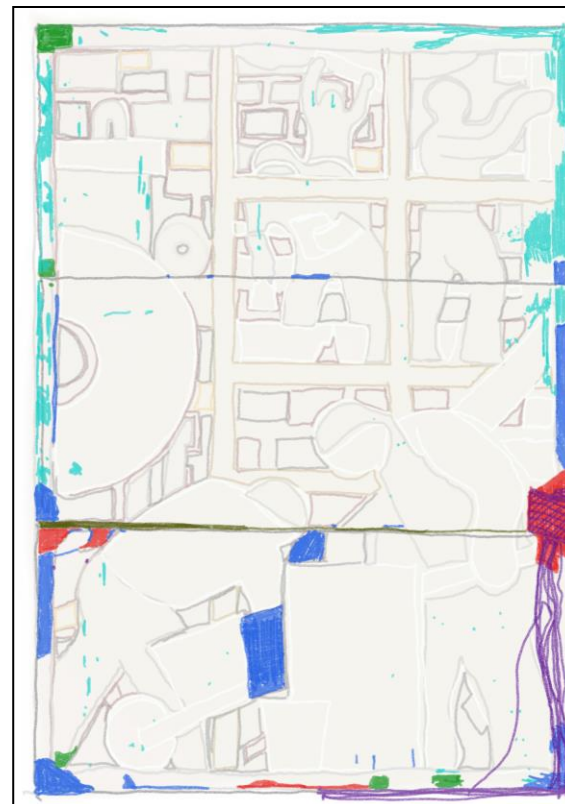
בלאי כללי | במהלך השנים והשינויים שחלו בשימוש הבניין וחלוקת החלל הפנימי ניכר נזק מצטבר לעבודות התבליט. עיקר הנזק המופיע בפרק זה הוא עקב שינוי תשתיות ושיפוצים במבנה ולכן אינו בלאי מתמשך שיש לעצור אותו אלא פגמים קבועים שיש לתקנם. אם זאת ניכר כי ישנו תהליך אחד אשר יתכן כי הוא דינאמי. אם זה אכן המצב, מדובר בתהליך בלייה שיש למצוא פתרון לעצור אותו.

במבט על הפנלים ניכר כי עם השנים הם התקמרו (קיבלו 'בטן') והתעוותו. דבר שכזה מנתק אותם מהקיר אליו היו צמודים, יוצר התנתקות שכבות טיח (הבדל בין גמישות התשתית לפריכות שכבות הטיח השונות) ועלול גם לנתק בסופו של דבר את היצירה מברגי התליה שמחברים אותה לקיר. איני יודע בוודאות האם זהו תהליך שנעצר או תהליך מתמשך אך אין ספק שהדבר מהווה שיקול משמעותי באופן הטיפול ביצירה כפי שיפורט בפרק ההמלצות בהמשך הדוח.

מיפוי סוגי בלאי לפי מקרא צבע | בעמודים הבאים: תצלומי דוגמאות לסוגי הבלאי בשני התבליטים.

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

תבליט ב': פועלי בניין

- חוסר בתשתיות (שברים)
- חוסר בשכבות טיח וסדקים
- התערבויות מאוחרות
- כתמי צבע
- גופים זרים וכבלים על פני העבודות.
- רווח לא מקורי בין לוחות

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | מצב קיים המשך

תצלומי דוגמאות לסוגי הבלאי לפי מקרא צבע.

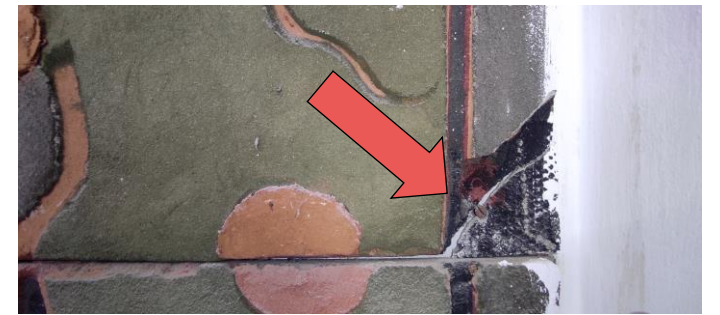
חוסר בתשתיות (שברים בלוח אסבסט)

א' שבר בפניה שמאלית, פנל עליון

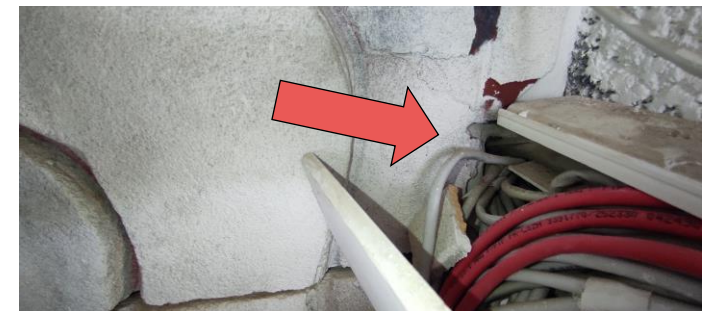
א' חור למעבר כבלי תקשורת בפנל תחתון

א' שכבות טיח ותשתית שבורה בפניה שמאלית תחתונה בפנל עליון.

ב' שבר בקצוות לוח תחתון באזור המגע עם ארון תקשורת

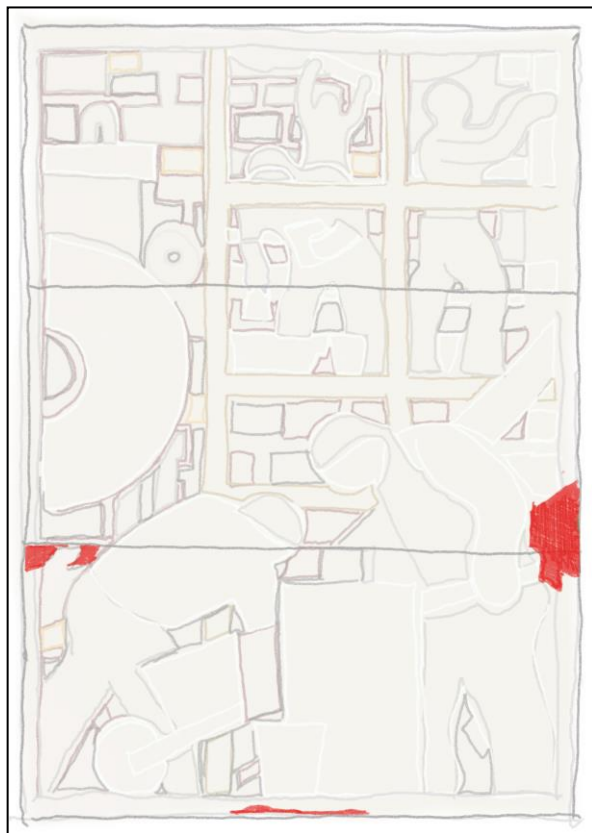
ב' חור למעבר כבלי תקשורת

ב' שבר בפניה שמאלית עליונה בלוח תחתון

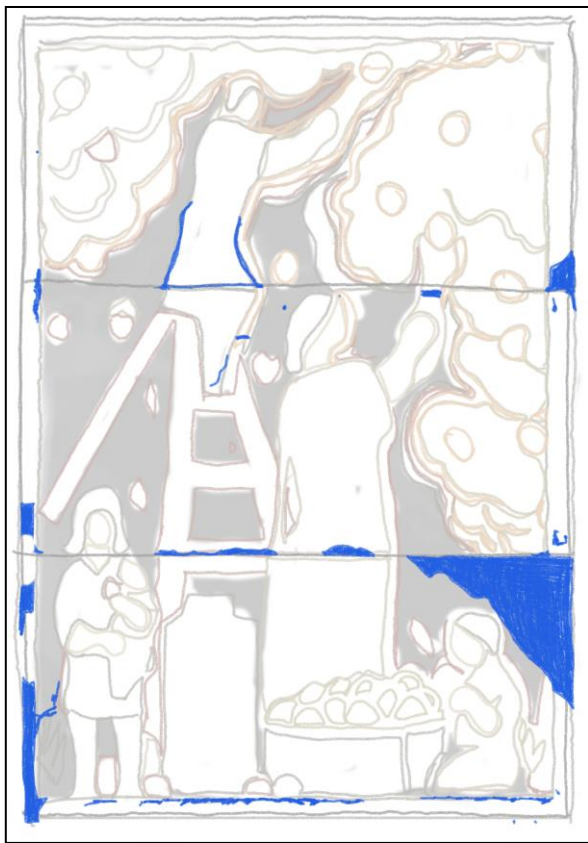
תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

תבליט ב': פועלי בניין

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | מצב קיים המשך

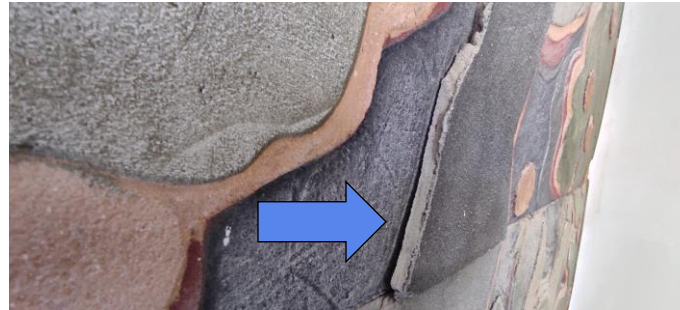
חוסר בשכבות טיח וסדקים

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

ב' התנתקות שכבת טיח בפנל אמצעי

א' התנתקות שכבות טיח בפנל עליון.

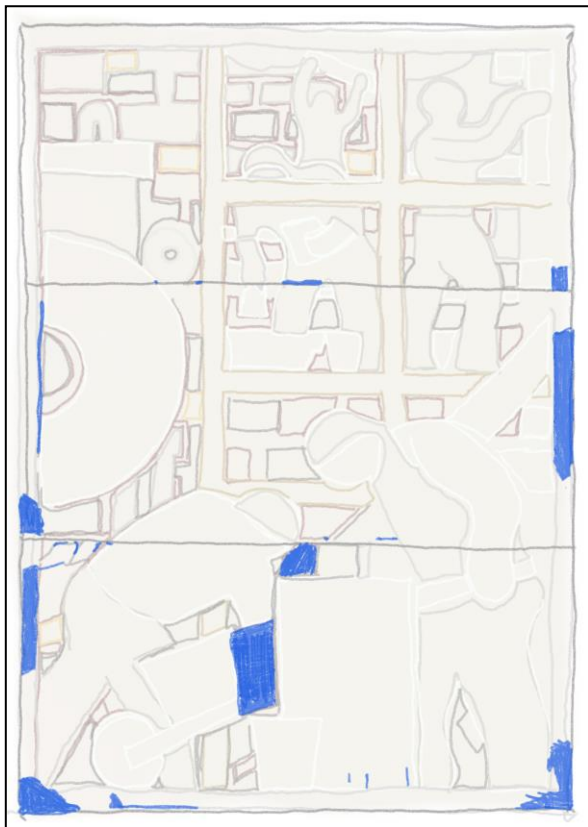
א' חוסר בכל שכבות הטיח בפינה ימנית עליונה בפנל תחתון (ניתן לראות את תשתית האסבסט המחוררת עם שאריות טיח בגוון שחור)

א' שברים בשכבת טיח עליונה

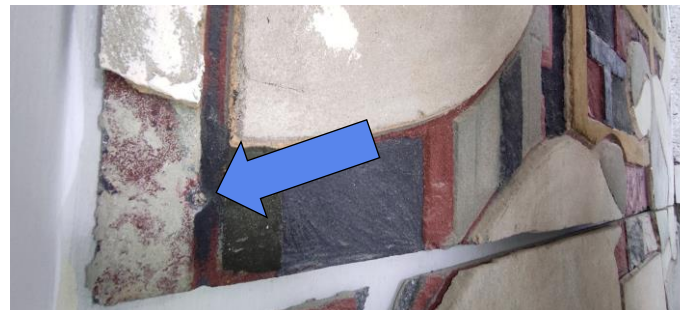
א' שכבות טיח שבור במסגרת בפנל תחתון.

תבליט ב': פועלי בניין

ב' שכבת טיח שבורה (כנראה חסרה) בפנל תחתון

ב' שכבות טיח שבור במסגרת בפנל אמצעי.

ב' שכבות טיח שבור במסגרת בפנל אמצעי.

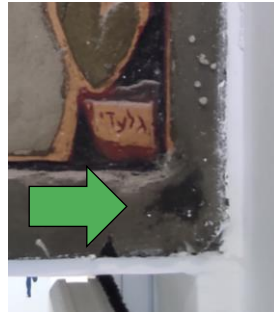
ב' שכבות טיח שבור בפינת מסגרת בפנל תחתון.

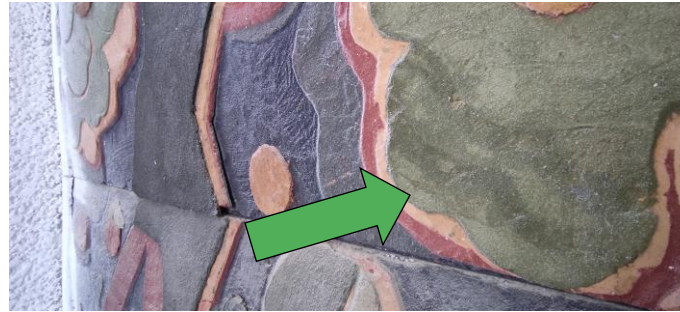
ב' שכבות טיח שבור בפינת מסגרת בפנל תחתון.

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | מצב קיים המשך

התערבויות מאוחרות

א' תוספת חומר/צבע בגוון דומה, פנל תחתון.

א' שינויי גוון (ואולי תוספת צבע). פנל עליון

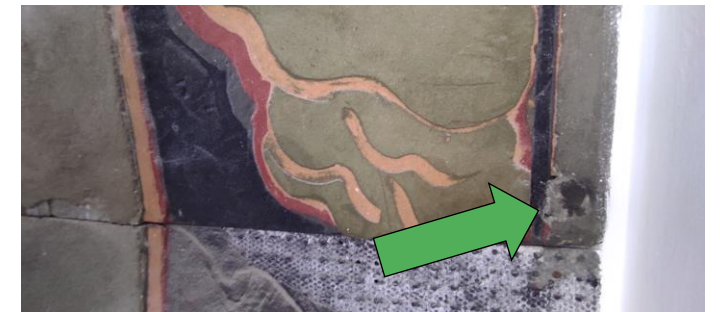
א' תוספת חומר/צבע בגוון דומה, פנל עליון.

א' תוספת חומר/צבע בגוון דומה, פנל תחתון.

א' תוספת חומר/צבע בגוון דומה, פנל אמצעי.

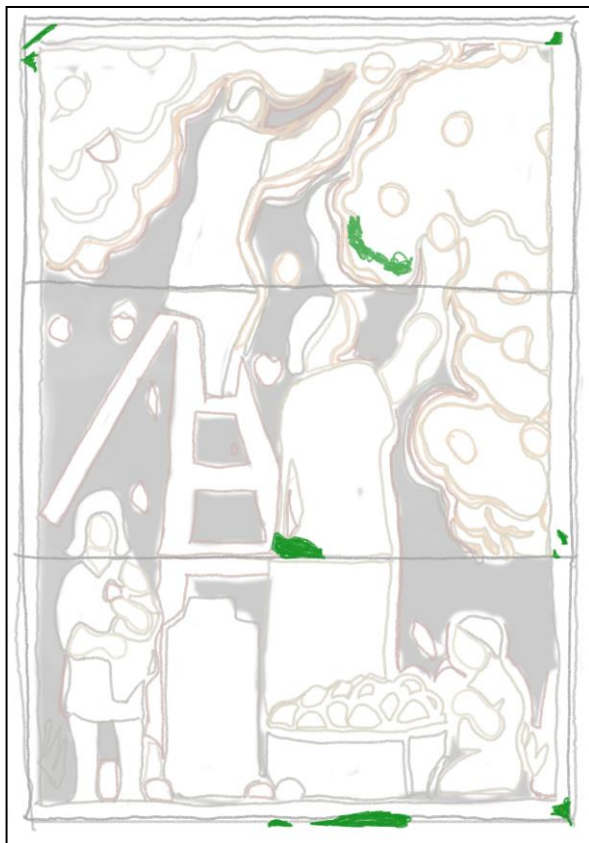
א' תוספת חומר/צבע בגוון דומה, פנל אמצעי.

ב' תוספת חומר/צבע, פנל עליון.

ב' תוספת חומר/צבע, פנל עליון.

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

תבליט ב': פועלי בניין

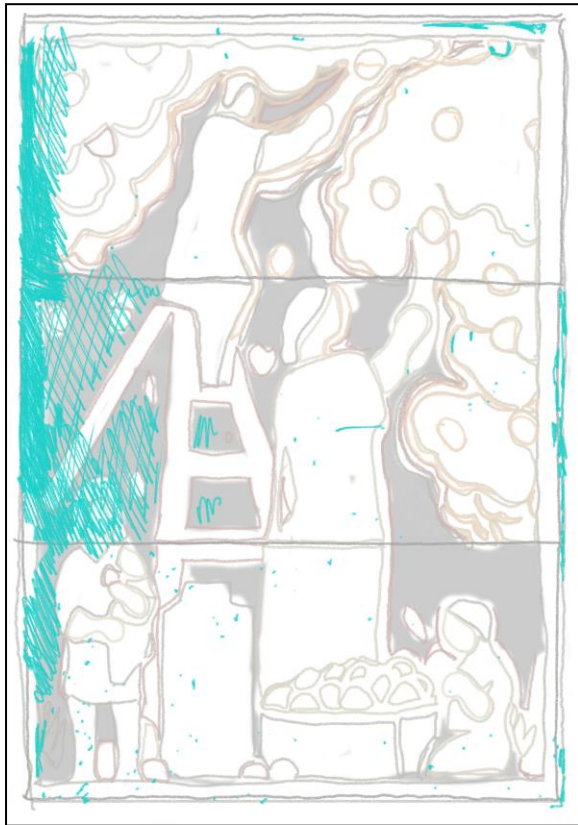
רווח לא מקורי בין לוחות

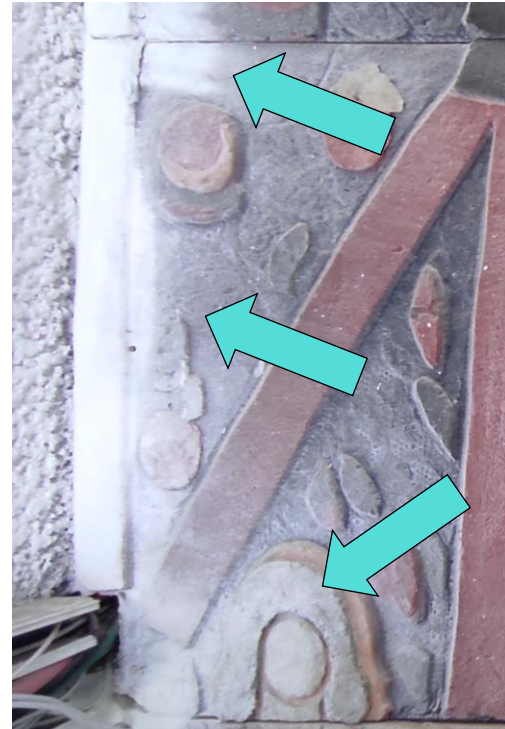
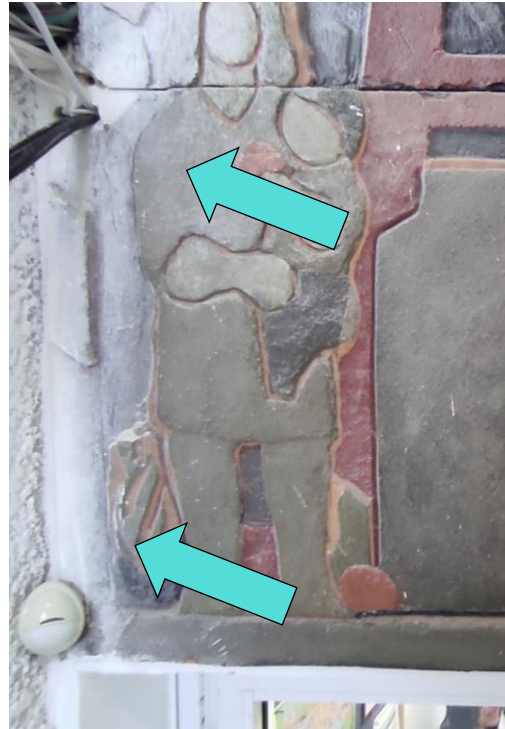
ב' הפנל התחתון הוברג מחדש לקיר אחרי שחלקים ממנו נשבו (כנראה בעקבות התקנה של כבלי תקשורת וארון תקשורת מתחתיו).
ההתקנה מחדש נעשתה בזווית שיצרה רווח אלכסוני בין הפנל התחתון לשאר העבודה.

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | מצב קיים המשך

כתמי צבע (בעקבות צביעת הקירות הסמוכים ליצירות)

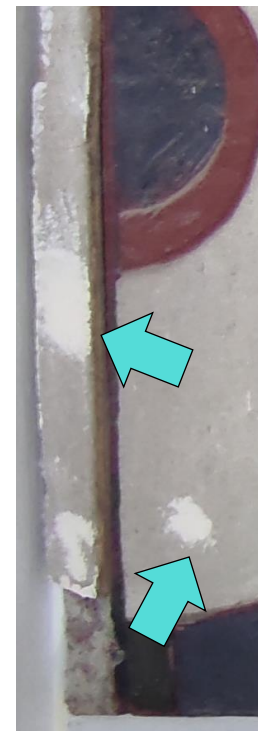
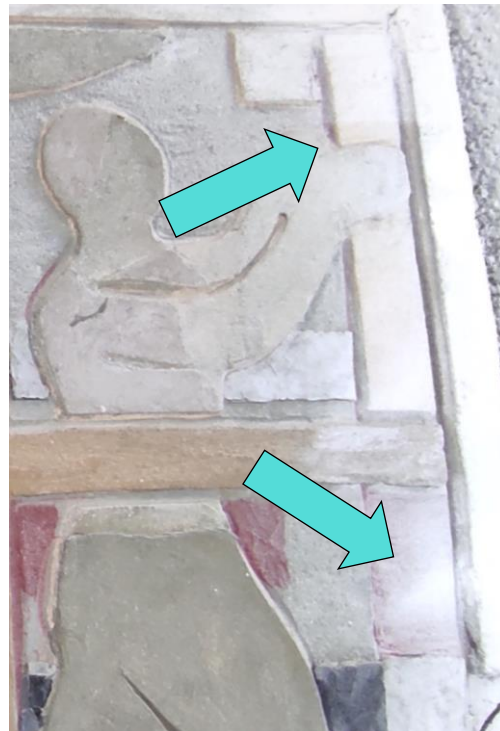
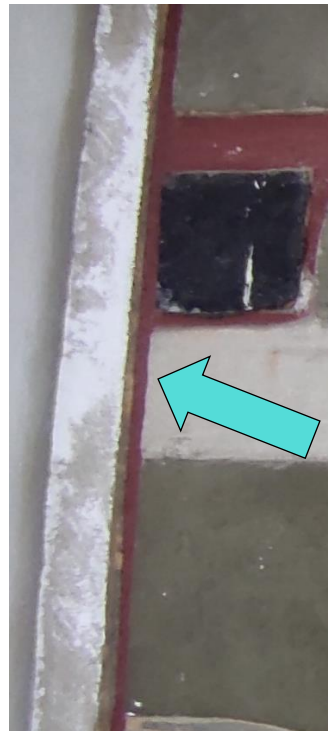
תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

א' כתמי צבע

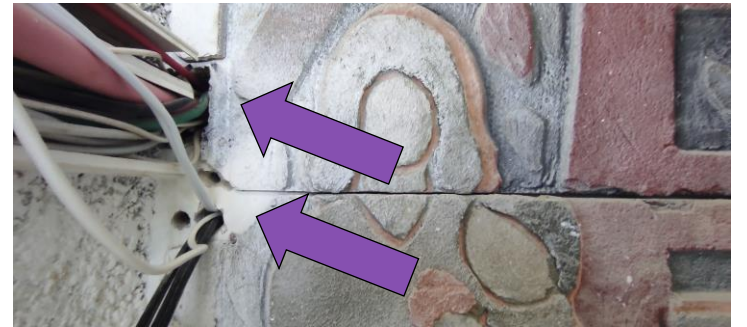
תבליט ב': פועלי בניין

ב' כתמי צבע

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | מצב קיים המשך

גופים זרים וכבלים על פני העבודות

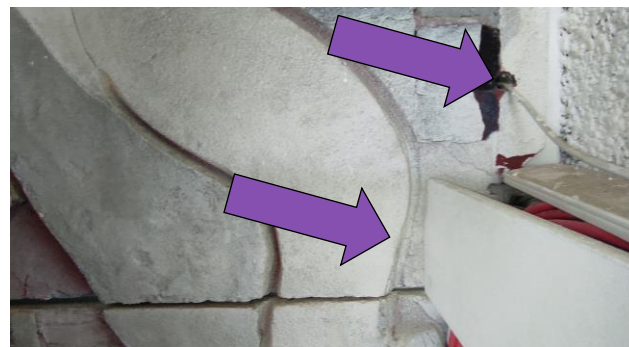
א' שברים וחורים למעבר כבלי תקשורת

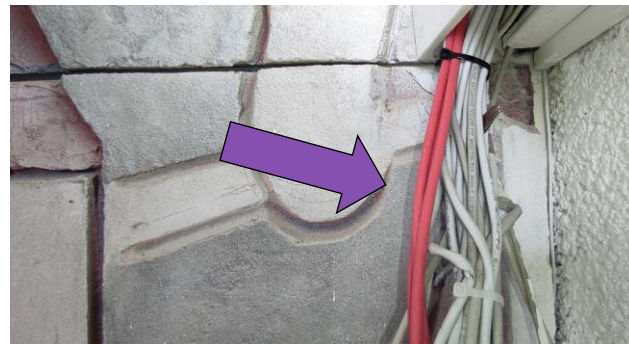
א' גלאי נפח

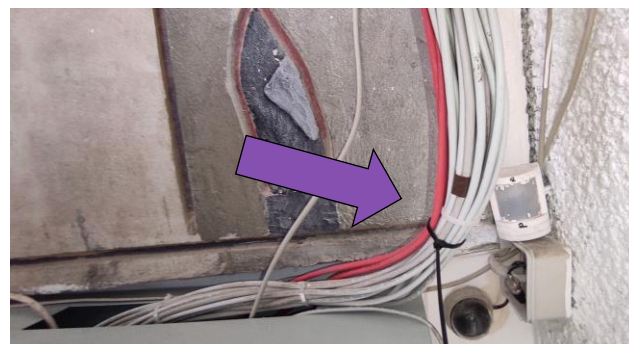
ב' ברגי תליה לא מקוריים שנספחו בעקבות נזק

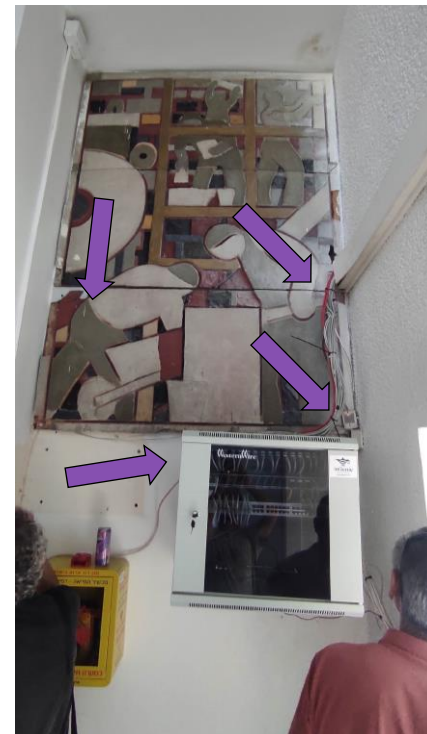
ב' שברים וחורים למעבר כבלי תקשורת ותעלת מסתור לכבלים

ב' כבלי תקשורת על גבי התבליט

ב' כבלי תקשורת וגלאי נפח על גבי התבליט

ב' ארון תקשורת המסתיר חלק מהיצירה למתבונן וסימון נוסף של המופיע בתצלומים משמאל

א' סימון נוסף של המופיע בתצלומים מעל

תבליט א': משפחה בקטיף תפוזים

תבליט ב': פועלי בניין

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | תמונות היסטוריות

נכון לסגירת דוח זה לא נמצאו תמונות היסטוריות של היצירות

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | המלצות לטיפול ותחזוקה

ניתן כמובן גם לשקול אפשרויות קיבוע אחרות לפי שיקול דעת משמר.

הערות לסעיף זה:

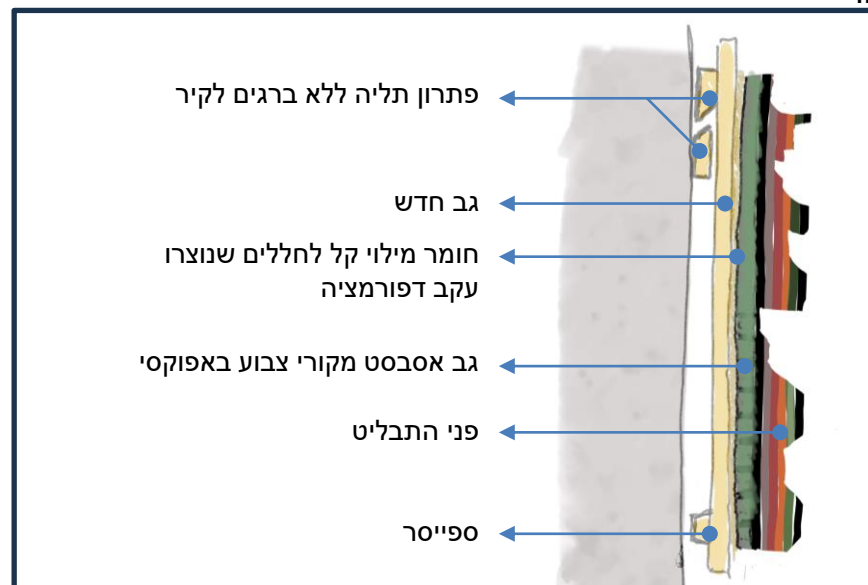
- במהלך ציפוי פני השטח יש להקפיד להשאיר מקום גישה לניתוק הברגים שמחברים את היצירה לקיר באמצעות הברגה או חיתוך בגב היצירות.
- במהלך הקיבוע יש לסמן ולשמור חלקים אשר כבר עכשו מנותקים מהיצירה עצמה. זאת במידה ולא ניתן לקבע אותם במקום כבר בשלב זה.
- יש להדגיש כי הקיבוע בשיטות אלו הוא זמני בלבד ויש להסירו מיידית ברגע שהיצירות מגיעות למשטח עליהן יבוצע תהליך השימור.
- על הקיבוע להתייחס לדפורמציה הקיימת בכל פאנל.

פירוק והובלה

1. לאחר שגובשה שיטה לקיבוע וייצוב יש לפרק את התבליט מהקיר באופן הזהיר ביותר האפשרי. עבודה זו תדרוש מספר אנשים יחד.
2. יש להקפיד על הובלת היצירות במצב עמידה (כמו שהיו תלויות) ועם ריפוד מכל צידי כל פנל שימנע מכות וימנע תזוזה במהלך המעבר.

התערבות שימורית

1. לאחר הנחה על גבי משטח העבודה (כפי שנכתב – יש לייצר מצע המאפשר מנח השומר על הדפורמציה הקיימת בכל פנל) והסרת הקיבועים הזמניים יש לבחון מחדש את מצב הטיח ושינויים שאולי קרו בזמן העברת היצירות.
2. יש לאחד ולמקם מחדש חלקים שנשמרו לחוד עקב התנתקות בזמן העברה.
3. ניתן לבצע טסטים בעדינות ותוך בקרה על מנת לבחון את האפשרות ליישר את הדפורמציה ביצירות.
4. בהנחה שלא ניתן לעשות זאת יש לשקול את האפשרות לצקת או לבנות ליצירות גב חדש, נוסף על הגב הקיים אשר יכסה אותו וכך יישר את המגע של היצירה עם הקיר וימנע מגע עם לוחות האסבסט. ראה תרשים:

המלצות לטיפול | לאחר שבחנתי את היסטוריית התבליטים, מרכיביהם ומצבם הנכחי, אני סבור שאלו הצעדים שיש לנקוט על מנת לשמרם באופן המיטיב. למען הנגשתם לקהל ולמען שמירתם לדורות הבאים. הדברים מובאים לפי סדר הפעולות הנכון לביצוע לפי הבנת:

1. **הערות כלליות** | לפני תחילת הליך השימור יש לוודא כי ישנן תשובות ברורות לסעיפים אלו:
בידוד סכנות: עקב הידיעה כי תשתית היצירות הן **פלטות אסבסט** וכי חלקן נשברו עם השנים יש להקפיד על עבודה עם אמצעי מיגון נאותים בכל השלבים עד בידוד הסכנה כפי שיפורט בהמשך. (יש להתייעץ עם מומחים לאסבסט על מנת לדעת מה הם אמצעי המיגון הנכונים. כמו כן ניתן לבחון את דרכי הסרת הסכנה מעבר למוצע בהמלצות אלו ובאופן שישמור הן על העוסקים במלאכה והן על היצירות).
2. עבודות השימור יתבצעו על ידי משמר/ים בעל נסיון בעבודה עם סגרפיטו ובעל נסיון בעבודות קיבוע כפי שיתואר בהמשך. במהלך העבודה יש לתעד כל חלק בתהליך ולאסוף את כלל התיעוד לתיק ביצוע מפורט.
3. ההמלצות ניתנות בהנחה כי תהליך העבודה הוא רציף ואין שלב של אכסון שבו היצירות נמצאות זמן רב ללא טיפול.
4. ההמלצות ניתנות בהנחה שיש יעד שבו היצירות הולכות להתלות מחדש ישר לאחר הטיפול (ללא אכסון ממושך).
5. אופן תליית היצירות הגמורות יהיה שונה מצורת תלייתן המקורית. יש לתכנן זאת מראש ולהביא שיקול זה בחשבון בתכנון עבודת השימור.

שלבי הכנה לפני עבודה

1. יש לוודא כי קיים חלל עבודה היכול להכיל את כל ששת הפנלים בשכיבה.
2. בידיעה שיש לפרק ולנייד את היצירות למיקום אחר יש להכין מראש שישה משטחי עבודה ישרים ותואמים את גודל כל אחד מהפנלים בשתי היצירות + שוליים מתאימים.
- עקב העובדה כי לכל חלק ביצירות יש דפורמציה (בטון) מעט שונה, יידרש להניח אותן בצורה שתשמור על ה'בטן' הנוכחית. אין לנסות ליישר אותן על משטח ישר - הדבר עלול ליצור נזק גדול ליצירות. כמו כן, יישור חלקי עשוי ליצור מצב בו הפנלים לא יתחברו וימשיכו זה את זה.
3. ניתן לשקול עבודה במצב אנכי (עומד – כמו שהן תלויות). אולם הדבר עשוי להציב אתגר בשלב הדבקה וחיזוק התשתיות השבורות.

שלבים בשטח לפני פירוק

1. פירוק והרחקת אלמנטים זרים מסביב ליצירה.
2. ייצוב והדבקת חלקי טיח רופף אשר עלולים להינזק בזמן הפירוק (הדבקה תיעשה בחומרים ייעודיים כמו הזרקת LEDAN TA-1, מילוי בטיח תואם או ש"ע לפי שיקול משמר).
3. ביצוע קונסולידציה לחלקי טיח מתפורר ולשולי מקטעי אסבסט שבורים על מנת למנוע התפוררות בזמן פירוק והעברה ככל הניתן (שימוש בחומר לפי שיקולי משמר ותכנית העבודה).
4. **ציפוי פני השטח באופן שימנע תזוזה בזמן פירוק.** אפשרויות שניתן לשקול (לאחר ביצוע טסטים):

- א. הדבקת שכבת מגן מבד גזה / נייר יפני בעזרת דבק ניתן להמסה שאינו משאיר משקעים או משנה את גוון הטיח (ניתן לשקול שימוש בדבק פלסטי – PVA, דבק עצמות או ציקלודודקאין – או ש"ע).
- ב. חלופה אחרת היא הצמדת שכבת ניילון אטומה על פני היצירה ומריחת גבס על מנת להקשיח את פני השטח. חלופה זו דורשת ייצור תבנית זמנית סביב כל פאנל.

'משפחה בקטיף תפוזים' ו'פועלי בניין' | המלצות לטיפול ותחזוקה המשך

6. במידה ומוחלט לא לבנות גב חדש יש לצפות את חלקי האסבסט החשופים בחומר אשר יבודד את המגע איתו (ניתן לשקול שימוש בצבע/לכה על בסיס אפוקסי כל עוד הדבר לא פוגם בצבעוניות ובמרקם החלקים החשופים ביצירות).
- הערה לסעיפים 3 ו-4: סעיפים אלו אמנם יתכן שסעיפים אלו מייצגים התערבות שאינה הפיכה, דבר הנוגד את עקרונות השימור אך אני סבור כי הסכנה בחומר האסבסט המתפורר גוברת על עיקרון זה וכי הדבר יסייע לאפשרות הטיפול והשמירה על היצירות בעתיד.
- יצירת גב חדש תאפשר גם תשתית אחידה לחיבור חלקי יצירה שנשברו מהמקור. יש לשים לב כי הדבר ייצור הרחקה של היצירה מהקיר ויוסיף לה משקל. דבר שצריך להתבטא באופן תכנון תלייתה מחדש במקומה הסופי.
7. ניקוי יסודי של פני שטח היצירות. הכולל ניקוי מאבק, הסרת כתמי צבע ונתזי טיח המלכלכים את היצירות.
8. קונסולידציה – טיפול בחלקים מתפוררים, בייחוד בגבולות לקונות של שכבות טיח אשר התפרקו וחסרות בעבודות.
9. מילוי והדבקת שכבות טיח שהתנתקו וסגירת קצוות של לקונות.

8. השלמת פרטים: אמנם העובדה כי גלעדי ייצר את הקומפוזיציות בתבליטים אלו מספר פעמים (בייחוד בתבליט ב' – פועלי הבניין) מאפשרת בסיס מידע להשלמת חלקים חסרים בתבליטים (וזאת למרות המחסור בתצלומים היסטוריים של היצירות עצמן), אך עם זאת ניתן לומר גם ההיפך – הזמינות של המידע השלם והעובדה כי היצירות נשארו מובנות ונאמנות לאסתטיקה המקורית שבהן גם במצבם הפגום מאפשר לנו לא להשלים חלקים חסרים.

המלצתי היא לבצע השלמות באופן סלקטיבי וללא השערות כלל. כלומר – להשאיר חוסרים במקוות בהן נדרשת השוואה למקורות אחרים על מנת להבין את החסר ולבצע השלמות בהן ברור מה הייתה צורתו המקורית של הפרט (לדוגמא בדימוי המריצה בתבליט ב' ראה עמ' 24, תמונה מרכזית תחתונה).

מיקום מחדש

יש לשאוף למקם את היצירות מחדש במקומן המקורי במבנה ולשם כך להסית תשתיות המונעות את המיקום או מפריעות לנראות.

במידה ואין הדבר אפשרי – יש למצוא להן יעד חדש לפני תחילת עבודות השימור שכן התהליך עצמו, מידתן הסופית וצורת התליה, נגזרת מהמיקום בו יתלו לבסוף.

נספח א' | סגרפיטו בישראל - סקירה כללית

'סגרפיטו' היא טכניקה של עיטור קירות וחזיתות מבנים. היא מיושמת על ידי כיסוי פני השטח בשכבות של טיח בצבעים שונים זו על גבי זו ולאחר מכן גירוד השכבות עד לחשיפת השכבה הרצויה בכל נקודה ביצירה. המילה סגרפיטו (Sgraffito) מקורה במילה הלטינית "Graffiare" אשר משמעותה "גירוד". ראשיתה של טכניקה זו הייתה כנראה מעיטור כדי חרס וחפצי נוי בעת העתיקה. ידוע כי טכניקה זו הייתה בשימוש לעיטור חזיתות מבנים כבר מהמאה ה-13 באיטליה וככל הנראה עוד הרבה קודם לכן. העבודות המוקדמות היו בשתי שכבות כאשר השכבה התחתונה שחורה והעליונה לבנה. עבודות אלו היו גיאומטריות באופיין ושימוש אדריכלי דקורטיבי.

במהלך השנים שוכללה הטכניקה לעבודה רב שכבתית וצבעונית והחלו להופיע דימויים מורכבים יותר עד לציורים של ממש. מבחינה טכנית הסגרפיטו מיושם כשכבות טיח על בסיס סיד מעורב בד"כ עם חול נקי ופיגמנטים, לעיתים גם צמנט לבן או תוספים אחרים. השכבות מיושמות זו על גבי זו כאשר הן עדיין טריות וישנו חלון זמן מדוד שבו ניתן לגרד אותן על מנת ליצור את הדימוי המבוקש. אופי העבודה דורש תכנון קפדני של הציור מראש. את שכבות הטיח מסדרים לרב מהגון הכהה (שכבה ראשונה – הרחוקה ביותר מעיני הצופה) לבהיר (השכבה האחרונה – הקרובה ביותר לצופה). את סכמת הציור מעבירים בד"כ על ידי שבלונה מחוררת היוצרת סכמה של קווי מתאר. בדומה לעבודות אחרות עם טיח לח (פרסקו לדוגמא) את הציור מחלקים לשטחים לפי פרק הזמן הצפוי לעבודה על כל שטח ולפי כמות הפרטים שבו. את שכבות הטיח מיישמים בכל פעם מחדש רק בשטח עליו עובדים באותו הזמן. בטכניקת עבודה זו ישנה חשיבות עליונה לאיכות החומר ומרקם הטיח ולא פחות מזה – למיומנות עבודה גבוהה. אחרי שהאמן גרד את הציור בשכבות הטיח, היצירה מתחילה להתייבש. בתהליך הייבוש הסיד נקשר לקרבון דיאקסיד מהאוויר והופך את היצירה למקשה אחת.

בארץ ישראל לפני קום המדינה אנו נתקלים בדוגמאות ספורות של סגרפיטו כטכניקה דקורטיבית לקישוט קירות בסגנון הישן. שני צבעים וצורות גיאומטריות פשוטות. אין תיעוד שמצביע על מגמה אחת אלא תופעות אקראיות, חד פעמיות.

לאחר קום המדינה, מראשית שנות החמישים ואילך, אנו רואים את התפתחות הסגרפיטו כטכניקה נפוצה. עבודות רבות בוצעו בקיבוצים, על מבני ציבור ומפעלים. במקרים רבים מדובר בעבודות ממסורת הריאליזם הסוציאליסטי, אומנות המדגישה מסרים הקשורים לחיי עבודה, לימוד והתפתחות היישוב (כאשר דמות האדם היא מרכזית) או נושאים מהיסטוריית עם ישראל והמקורות בזיקה ציונית. במקרים אחרים אנו נתקלים בנושאי רוח או דקורציה שאינם 'מגוייסים' למען העברת ערכים. ככל הידוע לנו, ראשוני האומנים שהביאו את טכניקת הסגרפיטו לישראל היו יוסף קוסונוגי (1908-1981) ופרלי פלציג (1917-2009).

"גיל הילדות והנעורים", ביה"ס א.ד.גורדון, תל אביב, 1952, יוסף קוסונוגי.

מקטעים מציור סגרפיטו, קולנוע פאר, חיפה. 1953. פרלי פלציג

בית הלפרין. שנה לא ידועה

אחד האומנים המובילים שהיה אחראי להתפתחות הסגנון בארץ היה מרדכי הלפרין. סביב הלפרין התגבשה קבוצת אומנים שביקשו ללמוד ולהתפתח בטכניקה זו. הלפרין תרם לשם כך את קירות ביתו שבקריית חיים. בבית זה נפגשו האומנים, למדו, תרגלו ויצרו עבודות חדשות על קירות המבנה עד שהפך כולו ליצירה מונומנטלית מרשימה בהקיפה שתרמו לה לא פחות מ-22 אומנים שונים, ביניהם ניתן למנות את: אריק קורן, עמוס ישכיל, דן לבני ונושא דו"ח זה - אהרון גלעדי. בית הלפרין נהרס בראשית שנות ה-80 לטובת בניית שיכונים.

אומנים נוספים שפעלו בתחום באופן נפרד היו מיכל אפרתי ומרדכי גומפל. מעניין להזכיר כי מרבית האומנים הנזכרים היו בני קיבוצים. תקופת השיא של הסגנון היתה מסוף שנות החמישים עד תחילת שנות השבעים למאה העשרים. לאחר מכן אנו עדים לדעיכה עד היעלמות מוחלטת של הסגנון מהנוף. דבר שהשתנה רק בשנת 2007.

חבר קיבוץ אור הנר, מוסו צ'פיוניק ז"ל חזר מביקור בכפר הולדתו בארגנטינה, שם נכסף לעבודות סגרפיטו רבות בעלות גוונים ומסרים פוליטיים. כבר באותה שנה הוזמנו האומנים דניאלה אלמידה וחוסה קורה מהכפר קוריינטס בארגנטינה לצייר כ-20 עבודות על קירות מבני הקיבוץ. לפי עדויות המחקר שערכה מיקה טל (בליווי המשמר שי פרקש עבור מכללת גליל מערבי) מסתבר כי אומני קוריינטס הארגנטינאים למדו את טכניקת הסגרפיטו במקור מהאומן הישראלי אריה קוטלר, כך הושלם בעצם מעגל והמורשת והידע שנצברו לא נעלמו מהנוף המקומי למרות הכל. בשנים האחרונות החלה הכרה בערך המורשת התרבותית של סגנון זה ויצירות רבות תועדו וחלקן אף עובר תהליכי שימור למען הדורות הבאים.

מקורות מידע ותמונות: מיקה טל: 'סקר מצאי יצירות סגרפיטו בישראל', אתר סקר אומנות הקיר בישראל

נספח א' | סגרפיטו בישראל - סקירה כללית המשך

מבחר עבודות סגרפיטו מרחבי הארץ

שד' ח"ן ת"א. דן לבני 1970

קיר המרפאה. קיבוץ העוגן. שרגא ווייל 1954

חקלאים. מדרשת רופין. שרגא ווייל 1954

פרט. מפעל עשת. קיבוץ אילון. מאיר שטיינגולד 1952

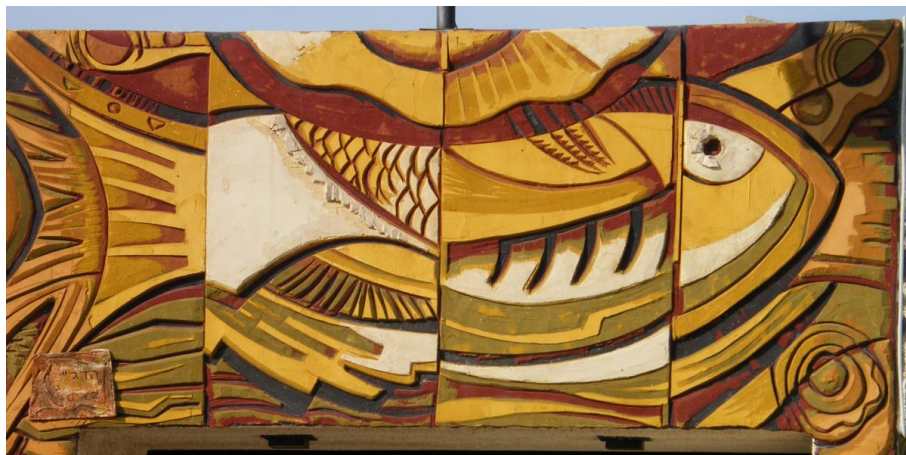
קיבוץ זיקים. בני שמש. 1967

פרט. בית הלפרין. קריית חיים

פרט. בית פרטי. קריית טבעון. מאיר שטיינגולד 1954

קיבוץ אור הנר. דניאלה אלמידה וחוסה קורה 2007

בית קרפ, אשדות יעקב. אריק קורן. 1959

קיבוץ אור הנר. דניאלה אלמידה וחוסה קורה 2007

מקור תמונות: מיקה טל: 'סקר מצאי יצירות סגרפיטו בישראל', אתר סקר אומנות הקיר בישראל, ויקיפדיה, שי פרקש

Sgraffito / Perli Pelzig

The word Sgraffito is Italian for "scratching". A mural in the *sgraffito* technique consists of a four-layered basis, upon which a drawing is applied. Each layer of the *sgraffito* basis is of a different color in the following order: black, red, ocher, white.

1. **Black layer:** one part regular, gray cement mixed with three parts fine sand. The black color is achieved by adding soot to the mixture. Unlike the following layers, the thickness of this layer is not crucial, and the next layer may be brought upon it whether dry or damp.
2. **Red layer:** lime plaster, fine sand and white cement are mixed together with red pigment (the exact amounts to be decided on location by the artist). This layer, as well as the next layer, should be 8 mm. thick and still damp when the following layer is applied.
3. **Ocher layer:** lime plaster, fine sand and white cement are mixed together with ocher pigment (the exact amounts to be decided by the artist on location). This layer, like the next layers, should be 8 mm. thick and still damp when the following layer is applied.
4. **White layer:** lime plaster, fine sand and white cement are mixed together (the exact amounts to be decided by the artist on location). The fine sand may be substituted by fine white marble powder. This layer, like the previous layers, should be 8 mm. thick and still damp when the drawing is applied.

The various layers should be damp when the next layer is applied, which means that all the planning concerning the mural have to be completed once the *sgraffito* is started. The team of plasterers should also be very well coordinated, so that work can proceed smoothly and uninterruptedly.

Once the final, white layer had been brought on and while still damp the drawing is placed on the *sgraffito*. This should be a live size drawing made on strong packing paper (ordinary brown paper). A special sharp-toothed wheel is then used to indent the lines of the drawing onto the *sgraffito*. Once all the lines are perforated the artist rubs the holes on the paper with a bag containing black pigment. Consequently the drawing becomes visible on the white layer of the *sgraffito*. The artist then marks the different parts of the drawing according to what color they should eventually be – black, red, ocher or white, as originally planned. He then uses a tool specially designed for this purpose to gently scratch and scrape the the different color layers in order to arrive at the desired color.

The work on any given piece of *sgraffito* should be done and completed in a single day. The area which can be completed in this technique in a single day is six square yards. For a *sgraffito* of thirty square yards the following schedule should be taken into account:

The planning of the artistic theme and the life-size drawing on paper:	6 days
The preparation of the various tools:	3 days
Painting the <i>sgraffito</i> mural:	5 days
Total:	14 days

חישוב השטחים המצוין ביח' מידה של יארד רבוע מצביע כנראה על ייעוד המסמך לקוראים בריטיים או אמריקאים.

הסבר על הטכניקה והוראות להכנת תערובות הטיח:

1. **שכבה שחורה:** X1 צמנט אפור רגיל (פורטלנד), X3 חול דק נקי, צבע שחור מתקבל ע"י הוספת פיח (אבקת פחם) לתערובת. בניגוד לשכבות הבאות, עובי שכבה זו אינו מכריע וניתן ליישם את השכבה הבאה עליו כאשר שכבה זו יבשה או לחה.
2. **שכבה אדומה:** טיח סיד, חול דק נקי וצמנט לבן מעורבבים עם פיגמנט אדום (כמויות מדויקות יקבעו ע"י האומן לפי הצורך). שכבה זו, והבאה אחריה צריכות להיות בעובי של 8 מ"מ ועדיין לחות בזמן יישום השכבה הבאה.
3. **שכבת אוקר:** טיח סיד, חול דק נקי וצמנט לבן מעורבבים יחד עם פיגמנט אוקר (כמויות מדויקות יקבעו ע"י האומן לפי הצורך). שכבה זו, והבאה אחריה צריכות להיות בעובי של 8 מ"מ ועדיין לחות בזמן יישום השכבה הבאה.
4. **שכבה לבנה:** טיח סיד, חול דק נקי וצמנט לבן מעורבבים יחד (כמויות מדויקות יקבעו ע"י האומן לפי הצורך). ניתן להחליף את החול באבקת שיש לבנה טחונה דק, שכבה זו, כמו קודמותיה, צריכות להיות בעובי של 8 מ"מ ועדיין לחה בזמן ציור הדוגמא (שהיא התבנית לפיה מגרדים את הטיח).

השכבות השונות צריכות להיות לחות בזמן יישום השכבה הבאה, מה שאומר שהעבודה דורשת תכנון מלא מראש. הטייחים העובדים על הכנת המשטח צריכים להיות מתואמים ביניהם ולהכיר את סדר העבודה בכדי שלא ייווצרו הפרעות ועיכובים בתהליך.

ברגע ששכבת הטיח הלבן יושמה ועדיין לחה מעבירים את הציור עליה, הציור חייב להיות בקנה מידה של 1:1 ומצויר על גבי נייר אריזה חזק (נייר אריזה חום רגיל). סמן בעל גלגל עם חודים משמש לחרוץ חורים בנייר בהתאם לקווי הציור. ברגע כל הקוים חוררו האומן עובר על החורים עם שקית ובה אבקת פיגמנט שחור. פעולה זו הדפיסה את קווי הציור על גבי שכבת הטיח הלבנה. לאחר סימון הציור הצייר ממפה את משטחי הצבע בציור לפי שכבת הצבע המיועדות לכל משטח: שחור, אדום, אוקר או לבן. באמצעות כלי עבודה ייעודי האומן מגרד את משטחי הטיח בנקודות המסומנות עד לשכבת הצבע הרצויה באותו משטח. העבודה על כל מקטע ציור צריכה להסתיים בתוך יום עבודה אחד. השטח שניתן לעבוד עליו בזמן זה הוא כ-6 יארד רבוע (כ-5 מ"ר).

(לפי החישוב הזה) סגרפיטו בשטח 30 יארד רבוע (כ-25 מ"ר) יתבצע לפי הלוח הבא:

תכנון היצירה וציור ע"ג נייר בקנ"מ 1:1	6 ימים
הכנה של ציור וחומרים	3 ימים
ביצוע היצירה	5 ימים
סה"כ	14 ימים

חיפני המציא שיטה לקישוט בחים

שבועון מצולם
תל אביב, שדרות חן 53 ת.ל. 11144
גיליון מס' 6 / כ"ט באלול תשט"ו /
5 באוגוסט 1956

צבעי החול

אמנות
צבעי החול

קטע מחזית ביתו של הלפרין:
כחול אשר על שפת הנגב.

לא רשם אותו. הוא טיכן רק להסביר, כי את אבן הנובית הוא טוהן לאבקה, אותה הוא מערבב עם חומרים אחרים שהרכבם הוא עדיין, הסוד שלו, מרססם על הקיר, משם כמו שעושים רסס-מלט על קיר של בית, הצוירים נעשים לפי תרשימים אמנוניים, שהכינה עבורו הציירת אילנה עופר (כיום תושבת אילת). גותנים לחומר ימים מספר להתייבש – והקיר המצוייר ניצב, בכל הדרו, חזק ובטוח.

נא לבקר ולראות: למרדכי הלפרין יש חלום: שהרכה בחים חדשים בחיפה, בצלע הכרמל ועל מורדותיו, יעטרנו בצירי רי קיר אלה, זה יתן לעיר אופי מיוחד משלה, וזוהי אמנות שתהיה כולה מקורות "שלנו" – מחומר המוסק מהרי-הנגב, ומה יכול להיות יפה יותר?

החומר הגלמי הוא זול ומצוי בשפע ברחבי הנגב. הקושי העיקרי כיום הוא הובלתו. ברם הלפרין טוען, כי אם יהפוך חומר זה למצרך ששימושו רחב יותר, הרי עצם הובלתו בכמויות גדולות תזויל לאין ערוך את מחירו.

עכשיו מתכונן הלפרין להגיש את המצאתו לרישום-פטנט. אחרי כן יהיה נכון לגלות את סודו לכל מי שירצה לעטר את קירות ביתו. בינתיים הוא מומין את כל המעוניינים לבקר אצלו, לחוות בצוירים ולהתפעל.

הלפרין גילה את סגולותיה הפלסטיות של אבן החול הנובית עוד לפני כשלוש שנים. כבר אז הביא עמו הביתה כמות קטנה של אבנים, שממן הכין, לאחר נסיונות רבים, את צבעיו. נסיונות רבים ערך גם עד שגילה את התערובת המתאימה, שבעזרתה יוכל ל"הדביק" את החול הצבעוני לקיר. הוא הזמין שני אמנים, את אברשקה ישיכיל ודולי ורנר (עובד המכס בחיפה), שעיתרו בחומר זה מספר עמודי ביטון, אשר הקיפו את רצפת הרי קודים היצוקה בחצרו, כשהזמנו צעירי הקריה למסיבה הראשונה בחצרו, לא חס' כו דברי שבה והתפעלות ליופים של עמר' דים אלה.

עתה, לאחר שלוש שנים, הוא מסכם את הנסיון: "אבן החול הנובית לא הכי זיבה. על צוירי העמודים עברו שלשה חורפים גשומים ושלש עונות קיץ שטר פות שמש לוהטת והצוירים לא נפגעו אף כמלוא הנימה. לא הזיקו להם כלל לא הרוחות הסוערות, לא המטרות העזים ולא קרני השמש. הצוירים שמרו על הברק הראשוני שלהם, ללא כל פגם".

מהו הפטנט?
מרדכי הלפרין מסרב לגלות. הוא עוד

◆ העוברים והשבים ברחוב ח' בקריית חיים, מול "בית העם", השתתו אחו"סק" רנות וענין לפני קיר חזית ביתו של מרדכי הלפרין, הוצב ותיק ואיש העבודה בפריצת דרכים ואת הדמויות המוכרות בה. על "שגשגותיו" של מרדכי הלפרין מדברים הכול בקריה, זכורות להם המסיבות המשונות שערך בחצרו לבני הנוער של הקריה, כגון מסיבת אימוץ של יחידה מחיל הים, ותכניתו לערוך כינוס ארצי של בני העליה השלישית באיזור. מוכרת חצרו המרוצפת, המוקפת כולה עמודים מצוירים, קישוטים צבעוניים ופנסים סס' גוניים.

ברם, הפעם היה זה דווקא קיר הבית שעורר את סקרנות העוברים ושבים. צויר רים פלסטיים, מודרניים באופיים, שדמיון יות דגים בלטו בהם במיוחד, בשלל צבי עיהם, כיסו את הקיר כולו במקום רסס' המלט מקודם. הבית כולו הוכיח נתח' קיר מאלם קולנוע "סאר" בחיפה, שיטת העבודה היתה דומה. הציור הור' כב ממריחת שכבות צבעוניות שונות, תוך עיצוב הדמויות ע"י תבליטים. ברם, למסתכל יותר מקרוב נראה מיד, כי התוך מר הוא שונה, חזק יותר, עבה יותר, וכי הצבעים אינם סינטטיים – אלא ממש החול עצמו.

5 אוגוסט 1956. שבועון רימון.

כשלושים ציירים ואמנים ציירו על קירות בית הלפרין בין השנים 1952-1972

מרדכי הלפרין נחשף לאמנות הסגרפיטו בעת שירותו בבריגדה היהודית באיטליה במלחמת העולם השנייה (1942-1946). כשחזר לארץ עבד עם גיאולוג בחיפוש מחצבים בנגב. במכתש הגדול מצא חול צבעוני, בגווני אדום, צהוב, שחור ולבן. בביתו פיתח ויצר טיח צבעוני עשוי מתערובת של חול צבעוני וסיד בור עמיד בשמש ובגשם. טיח זה הוא הבסיס לציורי הסגרפיטו המקשטים את ביתו. עשרות אמנים שהזמין לביתו למדו התנסו בציורי סגרפיטו בהדרכתו.

הדמויות יוצאות מן הצבע

באמנות של בית מייצגים בלבד... אולם בעת אהרון גלעדי התחיל לצייר... דבר זה נעשה עקב לחם-בטם, המסמל דור...

במסגרת תוכנית 'הדמויות'... אהרון גלעדי, מציירי הדור החדש... עולה לארץ בשנת 1929...

הצייר אהרון גלעדי בחדר עבודתו

דבר 25.1.1974

נמנע תערוכות

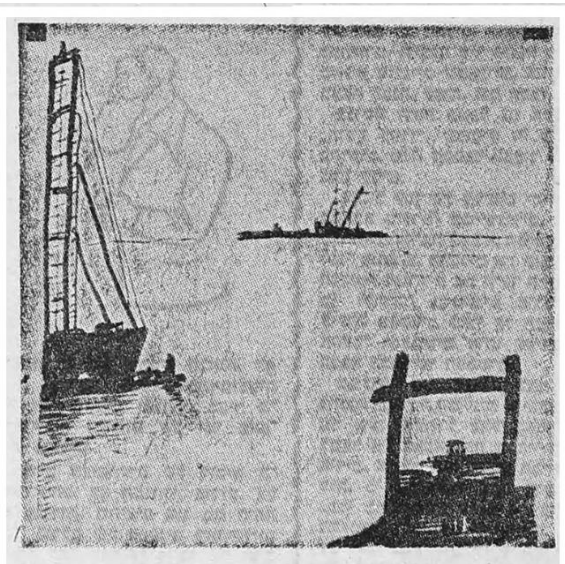
אהרון גלעדי

בביתן, הלנה רובינשטיין בתל-אביב נפתחה השבוע התערוכה היחיד של הצייר הוותיק אהרון גלעדי...

בביתן, כמה קרובה לך המשפחה של גלעדי, הסגורה תמיד בין כר תלי הדר מרגיע, כמה אנשית היא...

כתמי הרקע - מתוחמים היטב, הצבעים - סידיים משהו, בדרך כלל נוטים אל הבהיר ומרוחים ב' שכבות לארבעות. חוהם של רצי...

רישום זאב צור

למרחב 9.9.1960

על נייר המכתבים של קפה 'כסית' בכתב ידו של משה קסטל, נחתם גילוי הדעת הראשון שיהפוך לבסיס לתנועה 'אופקים חדשים' ששינתה את עולם האומנות המקומי כבר בימי מלחמת העצמאות וביקשה לחבר אותו אל הנעשה באמנות העולמית.

אהרון גלעדי אמנם היה חבר בתנועה זו לפרק זמן קצר בלבד אך הדבר השפיע מאד על המשך דרכו בעולם האומנות הישראלי.

"אנו החתומים מטה לא משתתפים בתערוכה הכללית אחרי התוצאות של אספת חברים שהייתה ביום 22.4.1948 ודורשים פעולה לטיהור האגודה של הציירים והפסלים בארץ ישאל, ולא! נארגן אגודה חדשה..."

חתומים:
יחזקאל שטרייכמן
אברהם נתון (נתנזון)
דב פייגין
אביגדור לואיזאדא
פנחס אברמוביץ'
אהרון כהנא
יעקב וכסלר
אהרון גלעדי
משה קסטל
יוסף זריצקי
אריה נבון (כנראה)
?
מרסל ינקו
?
אריה לובין (כנראה)

אהרון גלעדי - 40 שנות ציור

מאת רחל אנגל

תערוכה ריטרוספקטיבית של אהרון גלעדי דבר שהוא כמעט פאראדוקס. שהרי יצירתו של גלעדי היא כמעט בלתי-משתנה, ומה שצייר לפני עשרים וארבעים שנה דומה מאד למה שהוא מצייר בעצם הימים הללו. „מבט לאחור” — הוא, אפוא, מונח שאיננו אומר דבר כשהמדובר בתערוכה מציוריו.

בכל ארבעים שנות-היצירה מצייר אהרון גלעדי נופים ודמויות. דמויות בתוך הנוף. משפחות שלמות. דיוקנאות של אמהות מטופלות בילדים לרוב, ודיוקנאות של נופים. לכל מקום שיפנה המיד רואה גלעדי את נופי אפיקים (הקיבוץ שבו ישב שנים רבות, עד שעקר משם לחולון, בה הוא מתגורר היום), ואת האנשים, חברי הקיבוץ, המאכלסים נופים אלה, והם מושרשים בהם עד שאין להפרידם מהם. גם בתמונות-הנוף שאין בהן מיתארי-דמויות-אדם, אתה חש בנוכחות הדמויות. ותמונות ה„משפחות” שלו, גם אם אין נראים ביניהן, או מאחוריהן, מיתארי-הרים, עצים, עננים או סלעים — האווירה העולה מהן היא אווירת-נוף אפיקים, וסביבתה. הנה, למשל, אקווראל של „סנטה קתרינה” שצייר גלעדי ב-1976; השווה נא אותה לציור ה„משפחה” שצייר ב-1948, ולא תמצא כל הבדל בין השניים — לא באורת הציור ולא באופי של המצוייר.

יש לציין את מאמציו של מד נועם, בארגון בבית ליוויק את תערוכתו זו של גלעדי — מן הדמויות הבולטות בוותיקי הציירים בארץ, שמלאו לו שבעים. מנהל זלריה לא הסתפק בבחירת המוצגים לתערוכה (והיא בחירה מוצלחת), אלא אף הוסיף לתערוכה מעין רקע היסטורי, בהציגו, למשל, מיבחר „רישומים ישנים” מקיף מאד על פני מדף-ויטרינה מאולתר בגלריה, ובהביאו אל התערוכה גם מפרי יצירתו המקדמת מאד של גלעדי — גילויים נדירים כגון אוטור-פורטרט, למשל, או אקווראל קטן ועדין מאד שצייר ב-1926, „נוף בגומל (רוסיה), מקום הולדתו של צייר”, והתמונה עודנה חתומה ברוסית — (גולודק).

גלריה רוס המתחדשת

גלריה רוס (גורדון 19, ת"א, קומה ב') הצעירה והאמיצה, מפלסת לה את דרכה תוך קשיים רבים. רק לפני כשנה וחצי נפתחה והנה לאחר שנת-פעילות קצרה ומפרכת — שבה הציגה בעקשנות מוצגים אוונגארדיים — גאלצה לנעול את דלתה. עכשיו, כעבור ארבעה חודשים שוב נפתחה, והיא מציגה או יצירותיו החדשות של לארי אברמסון. אוונגארד? כן ולא. זהו אוונגארד שבבר הפן כמעט קלאסי, כמעט קונוונציונאלי — מוצא מן האבסטרקט הגיאומטרי מוה, ומן האמנו המינימלית מוה.

לארי אברמסון מציג כאן ציורים-רישומים כה לבנים, עד שבמבט ראשון אתה מבחין בקושי במוצגים כלשהם — הציורים לבנים ממש כמו הקירות שעליהם הם קבועים (בסיכות-נעצים). למבט שני אתה מגלה, שיש כאן ריבועי-נייר לבן, הנחצים פה ושם על ידי קו שחור — באמצע הדף ועד למרכזו במאונך, ופה ושם מסומן בעפרון שחור (או בגרפית או בפחם) רק קו-השוליים של הדף. יש גם ריבוע נייר קטן, המודבק על הקיר מתחת לריבוע נייר גדול יותר. לפעמים מחוברים שני ריבועים, והם יוצרים מלבן אופקי, ושני קווי אלכסון בשני הריבועים מתחברים כדי יצירת קו-משולש.

בחדר-יצוגה קטן אחד בגלריה עשויים הציורים על פי מידת החר — ריבוע אפור מעל לריבוע לבן, מערכת משטחים שבסיסם הקיר עצמו המתוחם בשני קווים שחורים (פחם).

לארי אברמסון, יליד דרום-אפריקה (1964), עלה ארצה ב-1961, הוא למד בלונדון (Chelsea School of Art) ב-1973/74, ומאז 1975 הוא עובד בסדנת ההדפס בירושלים, במנהל מחלקת הדפוס-הרשת.

על עבודותיו החדשות מעיר לארי, כי „סימון קצוות הדף מהווה ברוימנית התערבות, החלטה אישית שרירותית להפיר את הצורה הלבנה. כך משועבדת כל פעולה לשתי מערכות, היצוגית ופנימית, של התנויב, והיא בעלת-התוקף רק ביחס לשניות זו...”

ששה באחת

קבוצה של ששה אמנים הביאו אל תערוכתם המשותפת בגלריה נילי מ. שש תרומות-יצירה שונות המתמזגות כאן כבאירת-פלא ליחידה אחת, מאוונט-יפה.

יוסי אשר מציג קבוצה של רישומים-ציולומים — תשלובת של מה שהציג בשתי התערוכה קודמת שלו. הקבוע והמשתנה, והשפעות-הגומלין שבין השניים, מעסיקים את יוסי ביצירות אלה. הצל המשתנה, כשנייר הרישום מונח על המרצפת, והנייר והמרצפת משולבים כיחידה אחת. „הרישומים הם ריפרו-דוקציה קווית של אידיאה”, אומר יוסי. הצורה הדו-ממדית מול אשלייתה התלת-ממדית של אותה צורה — עימות זה הוא המעסיק אותו. יתסי רישום-ציולום, ויחסי צילום-רישום.

שיקו בן מציג פסלים-שלי-אוויר העטופים בסורגים של חוטי-ברזל דקים, גמישים, מפותלים שתי וערב. יש שה„פסל” נצמד אל קיר, משתף גם אותו ביצירת הנפח האווירי, ומשתף גם קרטון לבן החלוי על הקיר, ועליו ציור קווי שתי-וערב היוצרים ריבועים.

הנה שיר מיוצגת בדפים לבנים גדולים מלאים בכתב — בעט ידיו שחורה — כתב החוזר והופך לציור כפי שהיה בראשית ההפתחות. (הדפים דומים מאד לדפים שהציגה הציירת לאחרונה בתערוכת-הקבוצה במשכן לאמנות בהילון).

ידיד רוכן מציג „וריאציות על הנושא: סידורי נוף בעמק חפר”, בהן מתבקש הצופה להשתתף במשחק של לוחיות דיקט קטנות, מרובעות או בעלות צורת עלה, לוחיות המוצמדות בעזרת מגנט אל לוח המודבק אל הקיר.

אלינה מציגה סידרת ציורים רבי-רגישות קווית — קבוצה של 15 מלבנים המצטרפים לציור אחד גדול-מימד — בשחור ואפור; וקבוצה אחרת שבה מורכבים שני מלבנים, שונים בגדלם, ליחידה אחת — מאוחדים תחת זוגיית אחת גדולה משיתפת.

ישראל מיישינון מספק לתערוכה תבלין מוטורי-סביבתי — שמונה-עשר מקלות-הליכה מגולפים מענפי עצים בעלי צורות וטקסטורות

שונות, אסופים בחוך סל-של-קש. מעל לסל, על הקיר, פלאקאט (כמו בגנים הציבוריים) האומר: „מקלות-הליכה... נא לגעת, לחוש, למשש, ללטף... מותר לטייל עם המקלות כשטח הגלריה בלבד — ולהחזירם למקום / תורה”

אהרון גלעדי, משפחה, ציור שמן, 1948

בבית זקנו של הצעיר אהרון גלעדי, די. בעיר המלך ובנות 68 נדרים ונינים, 18, היה בן ביתו היה חתן אהרון קורטינג, ורבים מהם חתן אהרון קורטינג, בתרומתו הודיעו הרבה מה מלא אנשים - כך הוא נהנה - והוא מצייר עד היום דיוקנים וזו עתה רבים, צופים וי דיוקנים זה עם זה.

הוא מספר את המיזם הרבה ב ציוריו ואת ציפורים בחדר האופסת אותם המלוחות את מורה הוא ואת חתנים בארץ שהוא עובד זה 55 שנה ולגדי אמר שהוא מסבא בציור חדר זה, זאב זה זאב זה, ואנשים יהי, אצלו מעשים למשה שלול לקרות ומבקשים להתנוון. בחדר כותמו, יחד אפשר לעמוד ליל צר אויב.

דמות אמו המהלכת בכל ציוריו. מהלכת עימו מילדותו. כשרשה המהפכה ה' רוסיא ומהפחה העשירי. אבא, ה' סוחר-האמרי, איבד את עולמו והאם התחזרה הנצחית, החוקית כידה את ה' הגת הבית ועודדה את אהרון, שגינה אהבה לציון.

הוא מספר סיפור נוסף המסביר מדוע הוא מצייר הרבה אנשים יחד: כשהיה חבר בקיבוץ יצא למרעה עם הרועה של המשק עזרא (במלחמה ה' שהוריו נשלח עזרא אל מאחורי קווי המצרים. נחם והוצא מהארץ). היינו חוזרים עם הגאון מהרשה, ליד שער אשקיס עברה הרכבה וצפרה פתאים, ואז היו הכבשים מצופפים זה אל זה בבחלה. אולי גם זכרון זה משפיע.

גלעדי אהב לצייר מספרות-משפחה. גם על זה יש לו סיפור: פעם בא אליו מכר שאשתו ביקשה להתגרש ממנו, ר' אמר לו: 'תן לי תמונה של משפחה, אני בטוח שזה יעזור'. נתן לו תמונה, היא הלחיה עד היום בביתו של אהרון איש. על הפרדוס שכוח מוכן. לעצמים אמר גלעדי - אני אוהב-אחות איש: תחור לי את התמונה, הוא מסרב: יש לי פחה. את אצוץ את התמונה מהבית, המבט הוא יחזור, משמע יש לציירם גם ערך מאני.

אומר גלעדי: בכל תמונה שציירתי יש אנשים, ומי שיש אשה, ראשית כול אני מצייר אשה, במיוחד בתרומה אשה בקיבוץ היא שלמות: אהרן-כך אני מצייר ילדים ואהרן-כך נברים, ועל כל אלה שברים קטני נהי, א' רחוב, א' גן, או א' בתים.

גלעדי מעמיד את האדם בראש ציוריו (אני כוונת על ההיסטוריה, אני כוונת על הצעירים מתחזרות שעברו, שגיבורים תמיד המלך, הנסיך, האצילים הנסיכות, אין אנשים ששטים, מן הרחוב אין עם. אני רוצה לפנות אותם, אני טייה ואני מצייר את עקרת-הבית המפעיל את הילד, החלק האיש ברובו. הם הגיבורים שלי). אבל מעניין: בציוריהם אין לימות של גלעדי רטי פנים-האנשים הם כחמים כחולים ואחרים, רשומים בקו צבעוני עבה, צורת פגולות ומארכות הקשורות אלו באלו, אולי כאן ניכר קצונו השני: היסטוריה: הם כמו בולשיבים טיה על הקוץ. אבל אנשים מסויימים, כל האנשים הוא מצייר אנשים מסויימים, כל האנשים מן הרחוב מן הבתים החומים משפחות משפחות. כל האדם, יש לך גם הסבר טכני: לפי דבריו של גלעדי, בתחריטים באקוורלים והרשימים הוא משתמש את חווי הפנים: צבעי-מים והרשימים - הוא אמר - הם, ששוחים, אולי צבעי-מים הם פלסטיים ובולטים ובעצם צווחים הם יוצרים צורות מני.

יש בדמותו ובדרך הליכתו של גלעדי משהו נטול ברנר, כך נראה לי ברנר: ראש מובלט, זקן פרוע ועינים בולטות של ילד חמים וחשדן, גוף עגול, המתנדנד מצד אל צד בחילובי ולא איפשהו לא סביביתו: מרשש לבושו, שכן בחל צוטה כניינים קטרינות ובחנות, כשן בכל בית צוטה צויה ארוה הפתחה, ויש ליהודי, וכמוכן, המוצא ארוה העבוע ארוה.

כך הדמויות הן הדבר הקיבוצי, אהרן המפעיל של המחדריות מכרזם הצעירים והפולטים בתחישות העובדות, משנתנות גלריות רבות והתפתח המסחר בתמונות, הקודש עצמו לציור בלבד, וממנו הוא חי, זה 20 שנה הוא מתגורר בחולון, גלעדי מרבה לצייר, אין הוא אהב

בעיות של פרספקטיבה

אהרון גלעדי-גורדיץ נולד בשנת 1907 בעיר המלך שבארץ ישראל. אביו היה סוחר עשיר. מגיל חמש - כך סיפרה לו אמו - היה מרבה להסתכל שני אחיו היו רצים החוצה לשחק, והוא רק למד ללכת, היה דוחף כיסא לחלון, מסתכל החוצה שעות ארוכות ושואל תחור ושואל את אמו: מדוע הובוב תוחל על חוגי בית גדול מבית-הכנסת שבקצה הרחוב? ובעיה אחרת: אהרון הילד מחול מהאדם ליד עיניו ושואל: מדוע הוא נכנס מהאדם שצמוד ברחוב? ובכן, אפשר שהיה זאת סקרנות ואפשר שהיה זה נכור של ילד לחור את בעיות הפרספקטיבה.

בילד צער התחיל לצייר, לפני מלחמת העולם הראשונה היה חבר באגודת הנוער שנספרו זה עתה. השומר הצעיר, ב' מסמכה המסירה הוא את רכישו והמשפחה עברה למצפת, שהתפכה למצפת-החדשה, אהרן גם יודעה שבה ילמד עם באקדמיה לציון וינחש את. הרפתרה הצעיר הצעירי המסוכן, אהרון למד באקדמיה, אבל לא נשט את הפעילות בנורה.

במקומות שונים ברוסיה היו אז חברות של צעירים-אונגרים, אבל לא באקדמיה של לינגרד, שם לא היה אפשר אפילו לצייר עורח, מפני שאין זה קומוניסטי שפועלת העמדה עורומה לפני צעירים. הפרופסור באותה אקדמיה היה מראה צעירים של ואן גוך ונגון בחסרת, גלעדי המשיך בפעילות ב.השומר-הצעיר" ונצר בידי השלטונות הסובייטים וישב שמונה חודשים במעצר בלינגרד. היו אלה הד" שים של עבודה פוריה. גלעדי ישב ב' בהרשה של 50 אסירים פלילים. אמו שלחה לבית-הסוהר נייר ועפרונות, ו' גלעדי צייר את האסירים. הם היו מודלים מצויינים, מדי פעם היה מצייר אותם בדיוק על גלויות. שהאסירים היו שולחים אותן למשפחותיהם ולהאבותיהם. וכתמו"ת לא מפרישו לאסיר-הציוני.

גלעדי נשלח לסיביר לגירוש ושם עשה שלוש שנים כעורך למודעים, ש' שירשטו את מפות האיווה, הפרופסור מהאקדמיה הלינגרדית התעניין בהתקן מותו בציור, גלעדי היה שולח לאמן וירשומים ואקוורלים והיה מוסרת אותם לפרופסור, שהיה מעיר את העורף היה ב' 1920 נחזור גלעדי מסיביר ובפע לארסה, כדי לעלות לארץ-ישראל. אהרן באה מלינגרד להירשם ממנו והביאה לו דילמה: מה המצב של האקדמיה, ששלח הפרופסור לעדות ששים את לימודיו, לאורסה הביא עימו של עם וירשומים וצבעי-מים מימי הגירוש, והשטרסר לקחו אותם ממנו ושדפו אותם לגנר עניו, כדי שלא יוציא מרוסיה עדות לחיים בגירוש.

הדיפלומות לים

עם שישה חברים הפליג לארץ-ישראל. משראו את יפו פרצו בריקת. גלעדי והמנהגם שהיה בחבורה זרקו את הדיפלומות שלהם לים, מפני שארץ-ישראל זקקה לפועלים ולא לאינטליגנ"טים. השבעה הצטרפו לקיבוץ של השו"ר-הצעיר הרוסי, אפיקים שבצמח הירדן, 18 שנה ישב גלעדי בקיבוץ, עבר ב' בתחילתו של רוסברגר היה טייה בתחילה היה מצייר בערכים ובשבתות עבודת ושעות המנוחה. אהרן 12 שנים קיבל עם הוצי בשבוע לציור, חיבר אותם ימים ודפוסם. גלעדי היה אחד האמנים הראשונים לתנועה הקיבוצית, וסבל ה" בת החברות העבודת-הכפיים מערב ב' ראש מולם הערכים שלה לא ראו בניע יפה אנשים חוזים ללא סדריותם והמח"ס שים אחיו ההרשאה.

בקיץ 1948 עזב גלעדי את הקיבוץ, ופגש ושתבשש ומכריו. התחבא ב' בסא ויהי טייה ומדריך של עליים חדשים בעבודות בניו (הוא אומר: עד היום יש לו רישות אשם מפני שעזבו את הקיבוץ: גלילות אני חולם את המתרחש מה. והדמויות הן הדבר הקיבוצי). אהרן המפעיל של החחדריות מכרזם הצעירים והפולטים בתחישות העובדות, משנתנות גלריות רבות והתפתח המסחר בתמונות, הקודש עצמו לציור בלבד, וממנו הוא חי, זה 20 שנה הוא מתגורר בחולון, גלעדי מרבה לצייר, אין הוא אהב

המשפחה של גלעדי

דבר 9 מרץ 1982

חנת שלמה שבא

המקומות הקשור במסחר בתמונות ואין הוא אהב חלק גדול מבעלי ה' גלריות, כאשר הוא סוגר הערכות ותכניו שאלים אותו: הצלחה? הוא עונת: כן, התחרות את כל התמונות הביתיות. היסטוריה ומבקשים את התמונות שלי ושל אהרן גלעדי: 'עכשיו מחשבים ציור לא אותה למכור, אני מחויב תרבה מאד המנויות רבים, אולי מפני שיש לי רגנו סמו על האספנים: כשהייתי טייה ר' יכולתי לצייר לא התעניינו בציור שלי, אבל בסופו של דבר נמוצו ציוריו בבתיים רבים, 'לצערי - הוא מבין - אני מרבה לצייר ומה לא-גורמלי, היום החתחתי לצייר שש המנויות.

בן 90 אמר לו: גלעדי, לפניכם אתה נך כשה ולפעמים אתה כנאב מקופר, כציירים רבים בני דורו יש לו בית וסתר, בעלת חף מוצק ואם 16 ילדים, זהיתה נאב יחסיים למסולת ולגלעדי היה צעיר אהבה את הברכותיה.

טייה נשים כאלה יש גם בניסוח ה' תיקים - אהרן גלעדי - וכשאני ראה עוק מדיק, אני מנין מיד את הצבע עורש ובעיר אהרן אני הולך מהמסלול, מחפשי בית בבית ובציור את פועלי המניין, המל מבטיחה שלי. עד שעה 1 בבוקר אני מצייר ברוץ, אחרי הצהריים אני עד במשרד שלי, משלים את החבר'ה, גות, מסוף קטני טק, מצייר אקוורלים או רשומים.

גלעדי ובה בניו פרטי דיונון של עדיית מראבים פניו תערוכות-יחיד ברת המהפכה המצוינות ללילות, היה צבעת, אפיקים תישים' ונחש היה זאב מיד פוטריטיס ואפי', אפיקים ודשים' הלבט על המופעם, שתיים היה זבל ובעיה, שהחוק בגליליה שלו את זכב הצעירים ישראלים. ג'רפתיה ה' ומניו גלעדי ישב איש קטן, הוא מניע עפר לריב במחברות הוא אומר: 'אני ראה כשנתיים סתם מסקרנות חלמת אהרנה שלי, נשאו ברובם ונשאו מיר ה' והבן הכר ואמר, תראה לי, אני אורח והחל: חום יעברו נגן עם כוונה בקש שיגיד לי עם היה פכארים של המל וטלה של מהות ליד האהלים של המל ערד בריקת. הם המיידוד וברקטי

ידי אחי שלו היה היחל קריה ציור במסמכה הפרסאית שערב למשפט איש צנוע עד מאוד (לכחה קריה מכיר אהרנה הצעירי - פצין גלעדי - היה כעני את המנוחיו, המנוחה כוללת במסך הפחות טוב). הוא מרדע כל ש' מסתפק עם שרטיס' עם החלצו עם אהרנה כל אלה היו רבדו יחד כ' 50 השנים האחרונות.

ידידת היא ידידות, אבל המנוחה היא

במסוד הימני למעלה: גלעדי אהוב לציור בשים; למטה: המייד אהרון גלעדי - אני מחכה, יש פנאי; למטה: גלעדי ונחשוני שים נמנאים ליד הבית; למטה: הציור הנושאי ששים רבות טייה, נשאר תמיד טייה בשמחה.

ענין אינדיבידואלי. כל אחד ועולמו, ואין שניים חזים זה לזה, גלעדי כתב ב'חבורה (מי פעם הוא טולה יד בבחיבה, ומפרסם דברים ואמרות קצרות): 'נסיון נועז נחאש הוא להסביר את הסמוך ב' המנה, אם אכן סמוך בה מה. יהיה הוא גם בעיני כעצם, נגיד אני אחרי ה' מיכחל, אחרי הצבע, אהרן הציורה, וה' נשאו הוא רק מיר-כנגוד.

מרד נגד עוול הדירות

גלעדי מסביר מדוע הוא מצייר כפי שהוא מצייר: 'דמויות המסובלות, המנושות, אינן בנות זמננו, כלים קטן, אולי מימי ברוד, שית, כשען לאננות, במהרה הנוחת הרוחות, של טרד זה לזה באמנות כפי שזכו לו מלכס וביאשים, מנתון חסרי הקלסתר אהרנים מהם מניסו עצור, חרדים לנולד אהרן, מלחשים הפילה לאמת נב' חויה האהבה האם לבנו.

בפעם אחת המכיר את השוני בין האנשים והצורותם כמספר מימי אפי' קים: 'פעם המהרה אפלי משקון ונלכמן ומרדכי לבנון, יהיה נור רק קופסת צבעי' מים אהרן מכלת את המיכחילים באהרם צבעים, ב'פירו אהרן טק, התקבלו שלשה ציורים ששים: של מרדכי לבנון רחמי, אכילו הפילה לבידע של שמטון ונלכמן אכילו, שמה וקל, שלו כמה ככר ודומטי, וכולו, כמסר, פאניה קופסת צבעים.

הוא איכפת לו מה אומרים על אמנותו? לגלעדי לא איכפת, אני אומר שהתנוחה לאכן הביקורת אחרי מותו.

ובחור מה יעשה? 'במיו, צייר, ופרסאית (מבשר), הוא שנה בצברית ובאדיס.

אמר, להצני תערוכות: אני שואל את אהרן, תערוכה אחת תערוכות, שאל רא לביקורת צעירות, המספר היה

ב'שמינית עולה חרש והמונה בק החיסוד זה היה לפני יומי כ' 1950, מתחילת עם סטימצקי והוא שפיע לי, יום אחד: כוא נלך ליש לבידע את הים בצבעים ומיכחל היו לו שלבילי, מיל לא היה לו חישפ סטימצקי ומצא די כיר, ש'צירי אקוורל בציור המוד והדעתו לא היה זה ציור טוב, נתן לי את הציור, ש'צירי בציור האחר, ב'יחיו ים חיות את אהרן ררבה שנים בא מותו חיסה את המנוחה ואני חשבתי, 'צירי למה את חפי המסר לטימצקי, כי יודע מודע רש המסר את הציור מה שים שים מה לא אולי הציור שלי אולי המוד של סטימצקי.

צירי לקנא בציירים החלו יש כמה סתם להתגלם מדין חיסה ולצפת לרין המוסטריות, אני חרד לביקורת סטימצק בעוד 400 שנה - אומר לי גלעדי: רים לי זמן עד אי, יש כמה אהרנה חוק, ב'צירי, אולי בשל מלחות המוד' שנת כ' 1950 השנים האחרונות, חוקן ה' שניו טייה את חזותה על הים אפנים מן הים, אל וקצ, העלילים הם חיים את קורות האמנים גלילים שמהות התפלים מהם המפקים, פעם - מספר גלעדי - שאל עשיר אהרן את המנה, המלחיר כמסר אפשר לקנות את המנה, אהרנה ענה המנה, ובכך יש פנאי.

חוד סיפור מפי גלעדי: בשנת 1939 היה לי תערוכה ראשונה בגליליה כיון כולו אביב ולפני מיתות המנוחות בא סטימצקי, והוא על ציור אהרן המנה יד המנה שערב, למת רצנת ליהם המנה חיסה, אחרי חיסה בא אהרן חיסה, אהרן ברוך תהיק, נא אני חיסה מהם לשאו שומע דעות של אמנים, מה אם הם מרבהים ב'חיסה.

גלעדי בן 75 מציג סינת מספר את חיינו להיסטוריה ויצא יחד בבידע כ' ציורו ליד המנה של אהרנה הצעיר.

גלעדי אומר שמדוי באמנות הם ה' ציירים-המקסימים, שציורו את האסירים והשפכים ליד שולחן ביתם ופרטים לתם (אבל לא ברויגל והוא מראליסטי שביר ליי), הציירים התולעים המבטיים ס' נועז נחאש הוא להסביר את הסמוך ב' המנה, אם אכן סמוך בה מה. יהיה הוא גם בעיני כעצם, נגיד אני אחרי ה' מיכחל, אחרי הצבע, אהרן הציורה, וה' נשאו הוא רק מיר-כנגוד.

תערוכה בחולון

ב'ימים אלה, משמלאו לו 75 שנה, הוא מציג תערוכה גדולה בחדר פגיוני החולון. ב'מסך לאננות, במהרה הנוחת הרוחות, של טרד זה לזה באמנות כפי שזכו לו מלכס וביאשים, מנתון חסרי הקלסתר אהרנים מהם מניסו עצור, חרדים לנולד אהרן, מלחשים הפילה לאמת נב' חויה האהבה האם לבנו.

בפעם אחת המכיר את השוני בין האנשים והצורותם כמספר מימי אפי' קים: 'פעם המהרה אפלי משקון ונלכמן ומרדכי לבנון, יהיה נור רק קופסת צבעי' מים אהרן מכלת את המיכחילים באהרם צבעים, ב'פירו אהרן טק, התקבלו שלשה ציורים ששים: של מרדכי לבנון רחמי, אכילו הפילה לבידע של שמטון ונלכמן אכילו, שמה וקל, שלו כמה ככר ודומטי, וכולו, כמסר, פאניה קופסת צבעים.

הוא איכפת לו מה אומרים על אמנותו? לגלעדי לא איכפת, אני אומר שהתנוחה לאכן הביקורת אחרי מותו.

ובחור מה יעשה? 'במיו, צייר, ופרסאית (מבשר), הוא שנה בצברית ובאדיס.

אמר, להצני תערוכות: אני שואל את אהרן, תערוכה אחת תערוכות, שאל רא לביקורת צעירות, המספר היה

ב'שמינית עולה חרש והמונה בק החיסוד זה היה לפני יומי כ' 1950, מתחילת עם סטימצקי והוא שפיע לי, יום אחד: כוא נלך ליש לבידע את הים בצבעים ומיכחל היו לו שלבילי, מיל לא היה לו חישפ סטימצקי ומצא די כיר, ש'צירי אקוורל בציור המוד והדעתו לא היה זה ציור טוב, נתן לי את הציור, ש'צירי בציור האחר, ב'יחיו ים חיות את אהרן ררבה שנים בא מותו חיסה את המנוחה ואני חשבתי, 'צירי למה את חפי המסר לטימצקי, כי יודע מודע רש המסר את הציור מה שים שים מה לא אולי הציור שלי אולי המוד של סטימצקי.

צירי לקנא בציירים החלו יש כמה סתם להתגלם מדין חיסה ולצפת לרין המוסטריות, אני חרד לביקורת סטימצק בעוד 400 שנה - אומר לי גלעדי: רים לי זמן עד אי, יש כמה אהרנה חוק, ב'צירי, אולי בשל מלחות המוד' שנת כ' 1950 השנים האחרונות, חוקן ה' שניו טייה את חזותה על הים אפנים מן הים, אל וקצ, העלילים הם חיים את קורות האמנים גלילים שמהות התפלים מהם המפקים, פעם - מספר גלעדי - שאל עשיר אהרן את המנה, המלחיר כמסר אפשר לקנות את המנה, אהרנה ענה המנה, ובכך יש פנאי.

חוד סיפור מפי גלעדי: בשנת 1939 היה לי תערוכה ראשונה בגליליה כיון כולו אביב ולפני מיתות המנוחות בא סטימצקי, והוא על ציור אהרן המנה יד המנה שערב, למת רצנת ליהם המנה חיסה, אחרי חיסה בא אהרן חיסה, אהרן ברוך תהיק, נא אני חיסה מהם לשאו שומע דעות של אמנים, מה אם הם מרבהים ב'חיסה.

גלעדי בן 75 מציג סינת מספר את חיינו להיסטוריה ויצא יחד בבידע כ' ציורו ליד המנה של אהרנה הצעיר.

עיריית חולון
העיר חולון אכלה על פטירתו של
הצייר
אהרון גלעדי
תושב חולון משנת 1955,
שצייר את העיר בהתהוותה
חתן פרס דיונגוף פעמיים ופרס ההסתדרות
משה רום - ראש העיר
וחברי מועצת העיר

29.1.93 ז'אב"ז

**מת הצייר החולוני
אהרון גלעדי**

הצייר החולוני אהרון גלעדי נפטר
אתמול בבוקר לאחר מחלה בבית הוריו
ליים וולפסון בחולון. בן 86 היה במותו.
הלווייתו תתקיים ביום ראשון, בשעה
שלוש אחרי הצהריים, בקיבוץ אפיקים,
שם ביקש להיקבר, לצד בנו הבכור.
אהרון גלעדי הוא תושב חולון משנת
1955. רבים מצויריו עוסקים בימי הקמ"ח
תה של הנייד ושיכון הוותיקים, בו התג'גורר.
הוא צייר את פועלי הבניין, עובדי
הארמה, הסוחרים ותסם אנשים ברחוב,
לצד החוליות, הבתים והנופים. גלעדי
צייר את וולון בהתהוותה.
חתן פרס דיונגוף פעמיים, פרס בר'
זלי-ישראל בתערוכה הבינלאומית בס'
אירפאלו וחתן פרס ההסתדרות.
עש"ת 29.1.93 ז'אב"ז
אהרון גלעדי

מעריב. 29.1.1993

קשרים
(סוף מעמוד קודם)

מים ביום ודבורה רעיוני, רצתה שגם אני אוהה לימי ציור. הבעצם
אחרת ללא חשבות. נגיד שהיו לי בעיות בקשר לימי ציור. הבעצם
המשק גרל והתרחב במהירות. כחך צער שנים עבר האסליה שלי
ממט במרת. תוקע כעצם בנרון. הבנתי ואת. אולם כאשר אמר
לי בנסות 'תחלקי מש', חשבתי בלבי: זה מעין בית-במט שאמר
לנעת בו. התחלתי לעובב אך לא רק את האסליה שלי אלא גם את
הקבוץ. ואו. קודם לכפרסבא ואחר כך לקריית-שלום ולחולון.
הבנייה שאני עובד קיבוץ. פחדתי להיפגש עם חברים מהקיבוץ.
הייתי טיח 16 שנים באפיקים, או נכפרסבא עברתי כטיח בוסן
התורפטרית ואחר כך הרבתי עולים הרשים טיח טעם מולל
בנה. כעבור חמש שנים עברתי בוועד הפועל במרכז התרבות. שם
הרתי נשקיים ולמרותי מטיחים שמתעסקים בטיח הם היחידים
שלא נהנים את המה...
'מבחינה כנען הרחק טיח. עובר-בנין, גם ציירתי וגם עבדתי.
אולי נכון יותר - עבדתי וגם ציירתי. בכל אופן, השתתפתי בכל ה'
תרבות הכללית של אגודה אמני ישראל. וכאשר סיבילתי פרס
דיונגוף בתערוכה כללית, אולי מתוך צניעות לא סיפרתי לחברי

**בעצם נגוד אני אחרי המכחול,
אחרי הצבע, אדון היצירה.
הנושא הוא רק "עזר כנגוד"**

כעבורה על מאדוה זה. להם נודע הרבר בהתנעה גדולה ומשתמח
לא מבני אלא מהתענות. הצניעות שלי הריגזה אותם מאד. לכן,
בארוחת-בוקר אחת, קיבלתי חמשה על חמק, כמעט עשתי מהמבר
זה אל 'תורסא סאלון האכילה' שלנו בין חבית הסיר, החול וכלי
התבירה השונים והמפורסם. הטיח עם העתון ביד והוכל מלא בי
פיו, זה שהצליח בי. צדח סקולריות, מתוך שמחה וכעס גם יחד.
מרכז התיבוקים של העובדים מצאתי את עצמי שוכב על ערמת ה'
חול. הקבלו והדאש של הבניין התרגש הפעם גם הוא והודיע בחגי'
גול רבה שביעתי החדשים נעדרו 'לצייר שלנו מטיח-באנקט
הגיית. חשבתי כי לבאנקט כזה לא זכה אני אמן בעולם. השולח
נת הפרימיטיביים בין קירות הבניין קושטו כמפות - שפי נגיד
של המלט. מאכלים למיניהם היו בשפע על השולחנות. כמקובל
משקאות כשילוב פרחי-שדה הטיפו חן. כמובן, נשמעו רברי ברכה
שלו פעלי הבניין, כל אחד ואחד לפי היכולת והרפיות שלו. איך ה'
ככלו הראשי, הטיח העקל, השמיע ורבי-רביה בשפע מעורב של
עבדות ואישים. ליטטה חבית הוא בקול רב: 'באט הטיח שלנו קי'
כל פרס סמן שראו צייר ואני קונה המונה שלו ולכסא גם אני
הודיתי לבימת של התברים. בין היתר אפתי 'ועקל' אשמן
מאוד באט המונה שלי תהיה בבית. אבל אני מוכן להתערב אתר

אהרון גלעדי: דמויות בכנות

שאם תמצא תמונה טובה בעיניך, אתה ואשתך מקבלים אותה הינם
אדיקסי. החברה שמתו להצעה. לפתע, לצולו הפעמן החודר את
סולנו לעבודה. החגיגה נגמרה. בשבת חופי בבתי הקבלן בלוחית
אשור, פרסמה. משמנות ונחמרת. הגנתי בפניהם את כל התמונות
ולראבונ' נשארו שנים ארשיים 'לחצונה. במסכה אמר הצקל,
'כפי תראה מבין אני רק טיחות'. מקרה זה תניע אותי לצאת עם
תערוכה נידחת למרחבי הארץ. כדי להעביר ערכי אגנות בעם
הכלכלי 345 המנות-שמן של טובי הציירים מארץ. ליוותתי את
התצוגה בדבריהמבר. בדרכי, רמת הטיח הצקל היתה תמיד לנגן
עני. התערוכה נעה או מאילת ועד קריית-שמון...
'כל חמון ציירתי, למרותי ולישתתי ציור. עי שבאו חורים ונגר'
ית התחלתי להתפרסם רק מהציור. אמי, היתה גולדוץ, כאשר
הייתי לר קטן היתה אומרת: 'כאשר אתה הלך לקנות, שמחם
החורים'. כנראה היא התכונה או לגליות ישראל. תה, סתר
המנות ירושלמי הציע לי 'שיכבר המנות שלי בירושלים. ואני
בתל-אביב סירבתי בגלל שואה ראה הכם מבני. עתה מחפש אני
סחר שיהיה פחות חם מבני. עדיין לא מצאתי. ככלל, ביקשתי אני
לא לקנות אפלי המנות. מכיון שבאשר אני נכנס לבית שברכשה
תמונה שלי, אני מתיישב עם הגב לתמונה מפני שראה אני בה רק
גל'.

אהרון גלעדי: רועה

אבל, נחוד בחודר לתערוכה. את התמונות המיניאטוריות שמתך
רוכה אפשר להשוות לטיפת מרהאקוטס שהיא כמו מי האקוטס
כולו. ודראבג. ציירתי אותן בלילות כאשר לא יכולתי לישון. במ'
קום לקחת גלולות ולהירדם ציירתי נושא עליה שנית. תקופה
של וכל תקופה בארץ יפה. תקופה חלוצית. בארצות-הברית, למ
של. מתנכים ורודת על נושא המערב הפרוע. לכן טוב לנתך את
הרוד העציר שלנו ברוח היפה של העלייה השנייה. וישנם גם רי'
סומי תוסקים באוסטובס. שאותם אני מצייר בקו גי. כאשר אניג'
כותב. על מה אני כותב אני כותב למשל: 'פה חלמה חלום נורא'
'שכל מיר-הירגלים נעלו נעליים. ורק איש אחד הוא שמחה לפ'
גיש - את מרדכי ארדון מפני שהוא צמחוני כל חייו'. חס בן אד'
- זה אני מה שנישאר. הביקורות של היחס לא חשבות. אני רי'
אג מה היה הביקורת בעיקר 400 שנה. ויאלא תבין אותי לא נכח'
אמר רעני ארץ שואף להיות אמן וחי טוב. אלא אמן טוב. אני נוכח'
במש שאמר שאלאל על עצמה 'שאי לא הידע לצייר. אילו
ידעתי לצייר - הייתי כמו מולא...'
'באשפטרסאם יש מבקרת שכותבת על 15 ציירים בעשרה סר'
מיטרים. ודיא כתבה 'לעירי הולך המיד בלוחית לא מדקה ויש'
בוה חן רב. וכך הוא גם מצייר'. כן, כן ציירתי ולה עונג טובה ויבת
מסודר - לא ציירתי'.

א' = אילן גלעדי
ב' = בן בוכנבך

תמורת שכר חדשי. היה אוצר שהיה בא לבחור את התמונות. אני זוכר מקרה אחד מעלף: כילד, כשהייתי מסדר לו את התמונות, גם הייתי מצויר. הוא היה נותן לי בד ריק והיה אומר לי 'צייר'. אני הייתי מנסה...אולי יש לי את הגנים. אז ציירתי דמות, פחות או יותר בסגנון דומה לדמויות שלו. תוך כדי הוא (גלעדי) מסתכל על העבודה שאני עושה תוך כדי שהיה לו מכחול מלא צבע ביד ואמר לי, "את הגב של האשה תעשה ככה" וצייר לי את זה. כמה ימים אח"כ מגיע האוצר הזה. הוא היה שם לו 30 תמונות לבחירה – מתוכן היה בוחר חמש. אני הגנבתי לשם גם את התמונה שלי. אז הוא בחר חמש תמונות. את התמונה שלי הוא לא בחר. לפני שהוא יוצא משם אני שואל אותו "תגיד, למה לא בחרת את התמונה הזו?" אז הוא ואמר, "את זה לא גלעדי צייר"..."צ'ארלי קראו לו, הוא היה מקצוען. אז הוא לוקח את התמונות, יורד למטה, משאיר אותן שם (הסטודיו היה בקומה שניה), חוזר למעלה ואומר לי, "את הקו הזה בציור - גלעדי עשה". ב' האם העבודות בכפר יונה זכורות לך? א' אני תליתי אותן. אני גם זוכר שקיבלתי רפורט על האופנוע. ב' בן כמה היית אז ב1965? א' בתחילת שנות העשרים שלי. אז היה יותר רחוב ראשי אחד שם ולקחתי את גלעדי על האופנוע. ושם חניתי ברחוב הזה נגד כיוון התנועה. אז קיבלתי רפורט. אני תליתי את העבודה עם ברגים. הייתי הפועל שלו. שם הוא גם עשה עוד קצת מריחות על הציורים. ב' יש עוד משהו על תהליך הסגרפיטו של אביך שתוכל לספר לי עליו? א' הוא היה טייח במקצועו הרבה שנים ואת זה הוא יישם בעבודות סגרפיטו. ב' אתה יודע אצל מי שהוא למד את הטכניקה הזו? א' הוא פיתח אותה לבד. ב' אני לא חושב, כי היו עוד הרבה אמנים שעשו את זה באותה צורה. א' יתכן. אני לא יודע על קשרים שהיו לו בעניין עם אחרים. יש לי עוד עבודה או שתיים אצלי בסגנון הזה – עבודות שלא מכירים. ב' אשמח אם תוכל לצלם ולשלוח לי כדי שאוסיף אותן לדוח שאני כותב. א' אוקי. הן מונחות אצלי בחצר. ב' ואמרת שכל דבר שקשור לתרשימים או תכתובות כבר איננו. הזכרת משהו על שריפה. א' כן, היתה לי שריפה בבית וחלק גדול ממה שהיה נשרף. הוא לא היה שומר הרבה. התחום שלו לא היה נירת... אבל רישומים היו לו נהדרים. יש לי בבית אוסף רישומים נפלאים שמעולם לא הוצגו. ב' תודה רבה לך על המידע והשיחה. מאד שמחתי לשמוע על זה. א' בשמחה. אם תרצה לשאול עוד – אני לרשותך.

תצלומים של שתי עבודות סגרפיטו המצויות בביתו של אילן גלעדי.

1. פועלים – קומפוזיציה זהה לעבודה הנדונה בדוח זה.
2. גן ברכה – שלט סגרפיטו לגן ילדים שניהלה ברכה, זוגתו של אילן גלעדי, במשך שנים רבות.

התצלומים באדיבות אילן גלעדי

ב. האם זכורות לך העבודות האלו?
א. כן.
ב' שמתי לב שאת אותן הקומפוזיציות שאני מתעסק בהן הוא ייצר כמה פעמים במקומות שונים, לפעמים באופן כמעט זהה.
א' אצל גלעדי זה אפייני. יש שיאמרו עליו שהוא "צייר ציור אחד טוב וחוזר עליו כל הזמן". הנושאים הקבועים היו בניה, משפחה ועבודה.
ב' מה אתה זוכר מהעבודות האלו, אם בכלל?
א' אני הייתי שותף למרבית העבודות האלה. אני הייתי מכין לו את התשתית.
ב' ממה עשויה התשתית?
א' או שזה היה מן אסבסט מחורר, או שזה היה מסגרת ברזל.
ב' במקרה הזה ובאלו שאני בדקתי בעבר ראיתי שהתשתית היתה אסבסט או צמנט בורד, לא הצלחתי להבדיל.
א' העבודות בגלריה כ"ץ היו תשתית של מסגרת ברזל.
ב' איך זה עבד עם מסגרת ברזל?
א' מסגרת ברזל, בתוכה יש רשת (בניין) ועליה הוא מרח את הטיח.
ב' האם אתה זוכר באילו חומרי עבודה הוא טייח? סיד או צמנט?
א' זה צמנט – טיח, אני חושב, ממה שאני זוכר שהיה משתמש בתוספת סיד לטיח הצמנט. נדמה לי שהסיד היה עושה את ההדבקה.
על זה הוא הוסיף צבעים. הוא היה עושה חמש שכבות, ולפני שהכל היה מתייבש, אחרי יום-יומיים, הוא היה מחרצץ (חורץ) לעומקים שונים ואז הגיע לצבעים שונים.
ב' איך הוא ידע איפה לעבוד בשביל שכבות שונות? הוא עבד עם שבלונה של ציור?
א' לא, מהראש.
ב' אבל כשהוא חוזר בדיוק על אותה קומפוזיציה, הוא לא משתמש במשהו שיסייע לו?
א' הכל מהראש. גם אין סקיצות בכלל.
ב' היו סקיצות?
א' לא. הוא לא עשה סקיצות בכלל.
ב' ישר על החומר?
א' כן, ישר על החומר. הקומפוזיציה זה אצלו בראש.
זה מה שאני כילד הפנמתי. אני לא זוכר סקיצות בכלל, אף פעם.
ב' זה מעניין. מאד לא אפייני לציירים. קראתי באחד הכתבות שהוא היה עובד על כעשרים-שלושים ציורים במקביל.
א' אתה קראת ואתה צודק, אני הייתי מכין לו את השלושים ציורים.
ב' אתה עבדת איתו הרבה בסטודיו?
א' אני כל חודש הייתי בא לעשות סדר ואז היינו עושים תחלופה של העבודות.
ב' היית מגיע גם לסטודיו שלו בצפת?
א' כן אבל פחות. כבר היתה לי משפחה וילדים אז...
בכל אופן, הוא היה ממחזר בדים וציורים. הוא תמיד היה אומר "תמונה גמורה היא זו שנמכרה". הוא היה עובר על שלושים תמונות יחד וכל פעם מוסיף נגיעה באחת אחרת.
יש סיפור מעניין על בעל גלריה ישראל דובינר (גלריה ישראל), הוא עשה איתו חוזה של חמש עבודות

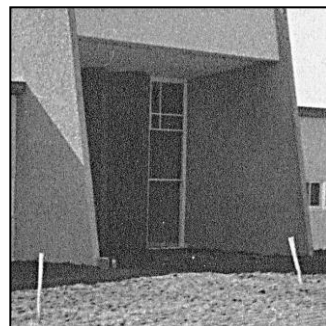
פרטי קיר דקורטיבי ופלדה בחלונות כניסה ראשית – אפר' 2024

חזית ראשית (צפון) – אפר' 2024

חזית ראשית (צפון) – אפר' 2024

פרטי דקורציה ופלדה
בכניסה ראשית – ~1965

חזית ראשית (צפון) – ~1965

חזית ראשית (צפון) – ~1965

חזית משנית (מזרח) – ~1965

חזית משנית (מזרח) – אפר' 2024

רחבת הכניסה – ~1965

רחבת הכניסה – אפר' 2024

רשימת מקורות

מקורות מידע ברשת

אתר ארכיון עיתונות יהודית היסטורית של הספרייה הלאומית
אתר ארכיון ישראל נגלית לעין של יד בן צבי
אתר ויקיפדיה
אתר מרכז שנקר לחקר העיצוב בישראל
מרכז מידע לאומנות ישראלית - אתר מוזיאון ישראל, ירושלים
אתר 'עסקי אמנות'
אתר 'המכלול'
אתר .art pain

ארכיונים

ארכיון משפחת ביהם (באדיבות פרופ' אלי ביהם). מושב בית חירות.
ארכיון ציפר לאומנות, אוניברסיטת תל אביב
יד יערי, מרכז תיעוד וחקר השומר הצעיר, גבעת חביבה
ארכיון מכון לבון לחקר תנועת העבודה, תל אביב